

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Bendrosios psichologijos katedra

Lina Kiesaitė

Edukacinės ir vaiko psichologijos studijų programa
Magistro darbas

Pradinių klasių vaikas šeimoje COVID-19 pandemijos aplinkybėmis: tėvų patirtys ir jų psichologinė gerovė

Darbo vadovas: Prof. dr. Albinas Bagdonas

Vilnius 2021

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
SVARBIAUSIOS SAŲVOKOS	5
ĮVADAS	6
1. COVID-19 PANDEMIJOS POVEIKIS ŠEIMAI	8
1.1. Pradinių klasių vaikas šeimoje: iššūkis tėvams.....	8
1.2. COVID-19 pandemija: galimos įtakos šeimos funkcionavimui	9
1.3. COVID-19 pandemijos poveikis pradinių klasių vaikams.....	10
1.4. Tėvų patirtys COVID-19 pandemijos aplinkybėmis.....	13
1.4.1. Nuotolinis vaikų mokymas ir darbas	15
1.4.2. Tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą.....	17
1.4.3. Tėvų išsilavinimas ir finansinė situacija šeimoje	18
1.5. COVID-19 pandemija, pradinuko priežiūra ir tėvų psichologinė gerovė	20
1.6. Tyrimo problema, tikslas ir uždaviniai	22
2. TYRIMO METODIKA.....	24
2.1. Tyrimo dalyviai	24
2.2. Tyrimo instrumentai.....	24
2.3. Tyrimo eiga	29
3. TYRIMO REZULTATAI	30
3.1. Tėvų patirtys ir problemos auginant pradinių klasių mokinį šeimoje COVID-19 pandemijos aplinkybėmis.....	30
3.2. Tėvų turinčių ir neturinčių pradinių klasių vaikų psichologinės gerovės (pasitenkinimą įvairiais gyvenimo aspektais) ypatumai	39
3.3. Psichologinės gerovės lytiniai skirtumai pandemijos aplinkybėmis.....	48
REZULTATŲ APTARIMAS.....	50
Tyrimo ribotumai ir tolimesnių tyrimų gairės	51
IŠVADOS.....	53
LITERATŪRA	54
PRIEDAI	64
1 priedas. Tyrimo klausimynas.....	64

Pradinių klasių vaikas šeimoje COVID-19 pandemijos aplinkybėmis: tėvų patirtys ir jų psichologinė gerovė, Lina Kiesaitė, Lietuva, Vilniaus universitetas, 2021, 70.

SANTRAUKA

Šiuo darbu buvo siekiama ištirti tėvų, auginančių pradinių klasių vaikus, patirtis bei jų psichologinę gerovę COVID-19 pandemijos laikotarpiu. Taip pat palyginti, ar tėvų auginančių pradinių klasių vaikus ir tėvų, kurie neaugina pradinių klasių vaikų, psichologinė gerovė skiriasi. Tyrime dalyvavo 160 tėvų: 109 auginantys pradinių klasių vaiką ir 51 neauginantys pradinuko. Respondentai buvo iš visos Lietuvos, atrinkti naudojantis patogiąja imtimi. Tyrimas buvo atliktas naudojantis naujai sukurtu klausimynu bei papildomu Lietuvišku psichologinės gerovės klausimynu (LPGS-P). Rezultatai atskleidė, kad šeimose, kuriose auga pradinio ugdymo vaikas, psichologinė gerovė yra žemesnė nei tų šeimų, kuriose tokių vaikų nėra. Tėvų, kurie neaugina pradinio ugdymo vaiko, psichologinė gerovė žemesnė nei mamų, kurios taip pat neaugina tokių vaikų. Tėvų, kurių vidutinėms mėnesio pajamoms, tenkančioms vienam asmeniui yra didesnės, geresnė finansinė padėtis, geresni šeimos santykiai, palankiau vertinimas vaikų nuotolinis mokymas, mažiau apsunkinta kasdienybė bei geresnė emocinė būseną, jų psichologinė gerovė aukštesnė, nei tėvų, kurie visus ankščiau išvardintus teiginius įvertino neigiamai. Žemiausią pasitikėjimą savimi turi tie tėvai, kurie COVID-19 pandemijos metu nedirbo. Aukščiausias pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis, labiau būdingas tėvams, kurie yra remiami valstybės ar gyvena iš pašalpų ir esantiems gimdymo/vaiko priežiūros atostogose nei dirbantiems ar studijuojantiems/besimokantiems tėvams.

Raktiniai žodžiai: COVID-19, pandemija, nuotolinis mokymas, šeima, pradinių klasių vaikas, psichologinė gerovė.

Child of the primary school in the family during the pandemia of COVID-19: the experiences and well-being of parents, Lina Kiesaitė, Lithuania, Vilnius University, 2021, 70.

SUMMARY

The aim of this study was to investigate the experiences and psychological well being of parents raising primary school children during the COVID-19 pandemic. Additionally, to compare, if there is a difference in the psychological well being amongst parents raising primary school children versus parents that are not raising such children. The study consisted of 160 parents: 109 parents that are raising a primary school child and 51 parents that are not. The respondents were from all across Lithuania and selected using convenience sampling. The study was conducted using a newly developed questionnaire as well as Lithuanian questionnaire of well-being. The results revealed that families raising a primary school children have a lower psychological well-being than families without such children. The psychological well-being of fathers who do not have primary school children was lower than mothers who do not raise such children either. Parents with higher average monthly income per person, better financial circumstances, better family relationships, favourable opinion towards distant learning, less difficult daily life as well as better emotional state, have higher psychological well-being than parents who negatively assessed all the above statements. The lowest confidence levels were observed amongst parents who were unemployed during the COVID-19 pandemic.

Keywords: COVID-19, pandemic, distance learning, family, primary school child, psychological well-being.

SVARBIAUSIOS SĄVOKOS

Nuotolinis mokymasis (angl. Distance learning) dar vadinamas nuotoliniu mokymu (angl. distance education) ir mokymasis internetu (angl. online learning), tai tokia švietimo forma, kurioje pagrindiniai elementai yra fizinis mokytojų ir mokinių atskyrimas mokymo metu ir įvairių technologijų naudojimas, siekiant palengvinti mokinių ir mokytojų bendravimą (Duignan & Berg, 2016).

Pandemija (angl. pandemic) – ligos protrūkis, atsirandantis plačioje geografinėje vietovėje (pvz., keliose šalyse ar žemynuose) ir paprastai paveikiantis didelę dalį gyventojų (Morens, Folkers, & Fauci, 2009).

COVID-19 – liga, kurią sukelia nauja koronaviruso padermė. COVID-19 yra naujas virusas, susijęs su ta pačia virusų grupe, kaip sunkus ūminis kvėpavimo sindromas (SARS) ir kai kurios peršalimo ligos (WHO, 2020).

Pradinių klasių vaikas – 1-4 klasių (6-10 metų) vaikas, kuris mokosi pagal pradinio ugdymo programą.

Psichologinė gerovė – daugiамatis reiškinys, aprėpiantis žmogaus požiūrį į save ir į daugelį savo gyvenimo aspektų, vertinimus ir reakcijas (Bagdonas, Kairys, Liniauskaitė ir Pakalniškienė, 2013, 36 p.).

Šeima – socialinė grupė (kartu ir viena iš svarbiausių socialinių institucijų), jungiama santuokos ir giminystės ryšių, jos tikslas – auklėti jaunąją kartą ir organizuoti kasdieninį jos narių gyvenimą (Dumbliauskas, 1999, 37 p.).

IVADAS

“Su vaikais, ju mokslu, priežiūra, kol esu darbe, nes negalėjau imti biuletenio, kitaip būtų mane atleidę. Su vaiku nuotoliniu padėjo močiutė, kad prižiūrėtu su tvarka ir maistu, o aš darbe būdama žiūrėjau ar visus darbus vaikai prisegė, ar teisingai užduoti suprato. O grįžusi po darbo vėl aiškinamės ko nesupranta, vistik 3 vaikai, labai labai sunku. Džiaugiuosi, kad galiu eiti į darba, kad neišprotėčiau” – 39 m. tyrimo dalyvė.

Šį darbą pradedu vienos savo tyrimo dalyvės citata, kurią ji parašė pildant apklausą. Joje telpa tiek daug mamos rūpesčio, atsakomybės, darbo netekimo baimės ir psichologinės naštos dėl esamos COVID-19 pandemijos padėties. Ką patvirtino ir didžioji dalis tyrime dalyvavusių tėvų.

2020 m. prasidėjusi COVID-19 pandemija palietė visą pasaulį. Uždarytos parduotuvės, mokyklos, darželiai, pramogų zonos, nebegalėjimas susitikti gyvai ir visaip kaip komunikuoti, išskyrus virtualias priemones. Priverstinis karantinas paveikė žmones psichologiškai. Kaip nurodo Brooks ir kiti (2020), karantinas yra žmonių, galimai patyrusių užkrečiamą ligą, atskyrimas ir judėjimo apribojimas, siekiant taip sumažinant riziką, kad jie užkrės kitus. Buvo pradėta tyrinėti, kaip ši pandemija ir pritaikytos karantino priemonės paveikė žmonių psichologinę gerovę. Nors dar nėra atlikta daug psichologinės gerovės tyrimų, kurie atskleistų kokį poveikį padarė COVID-19 pandemija tėvams auginantiems vaikus. Ankstesnių, panašių tyrimų duomenys rodo, kad ši pandemija turės neigiamų pasekmių (Brooks et al., 2020; Sprang & Silman, 2013).

Per labai trumpą laiką atlikta nemažai skubių mokslinių tyrimų, kokia pandemijos žala padaryta pasaulio ekonomikai, vaikų ir paauglių psichologinei sveikatai, mokyklų ir dienos centrų uždarymo pasekmės, pateiktos rekomendacijos tėvams ir mokytojams, kaip reiktų dirbti ir elgtis su vaikais pandemijos metu. Tačiau nėra daug tyrimų, kurie atskleistų, kaip tėvus, auginančius pradinių klasių vaikus, paveikė COVID-19 pandemija. Labai svarbu suprasti, kad norint padėti vaikams pandemijos metu, didelis dėmesys turi būti skiriamas ir jų tėvams. Vaikai karantino metu, kai mokyklos uždarytos, visą savo laiką praleido su savo tėvais, kurie turėjo būti pasirengę juos ugdyti, tampant ne tik technologijų specialistais ir mokytojais bei pagalbininkais nuotolinio mokymosi metu, bet ir stipriais psichologais.

Svarbu suprasti, kokias gyvenimiškas sritis ši pandemija paveikė vaikus auginančiose šeimose. Tai yra ypač svarbu tam, kad būtų suteikta kuo skubesnė psichologinė pagalba tėvams , kurie turi išlikti emociškai ir psichologiškai stiprūs, dėl savo vaikų, kuriems šiuo metu reikia nuolatinės pagalbos mokantis iš namų, motyvacijos ir stipraus psichologinio palaikymo. Saugi, emociškai ir psichologiškai stipri šeima, kurioje vaikas gali jaustis saugus ir visokeriopai aprūpintas. O tokia aplinka sukuriama tik tuomet, kai patys tėvai jaučiasi gerai.

Ypatingai didelių iššūkių sukėlė tėvams turintiems darželinio ir mokyklinio amžiaus vaikus. Jie buvo priversti dirbti ne tik nuotoliniu būdu, bet sudaryti sąlygas vaikams mokytis iš namų. O tai reikalavo ne tik didesnių ekonominių išlaidų, pedagoginių žinių, mokėjimo komunikuoti su mokytojais, įsidiesti įvairiausias nuotolinio bendravimo platformas, bet ir psichologinės stiprybės. Dauguma tėvų buvo linkę priešintis ir net atmesti mokymąsi internete dėl trijų pagrindinių priežasčių: mokymosi internetu trūkumų, nepakankamo mažų vaikų savireguliacijos ir laiko bei profesinių žinių stokos palaikant vaikų mokymąsi internete (Dong, Cao, & Li, 2002).

Taigi šiame magistriniame darbe nagrinėjamas *probleminis klausimas*: su kokiais emocinėmis ir psichologinėmis problemomis susiduria šeimos auginančios pradinų klasių vaikus COVID-19 pandemijos metu ir kaip tai juos paveikė.

Darbo tikslas:

Ištirti su kokiais problemomis, sunkumais susiduria šeimos auginančios pradinų klasių vaiką(-us) COVID-19 pandemijos laikotarpiu ir kaip būtų galima joms padėti.

Darbo uždaviniai:

1. Atlikti išsamią literatūros analizę, siekiant išsiaiškinti COVID-19 pandemijos galimą įtaką šeimos funkcionavimui, vaikų ir tėvų santykiams šeimoje bei galimas pasekmes ateityje;
2. Tyrimo pagalba atskleisti šeimų auginančių pradinų klasių vaiką(-us) problemas ir patirtis COVID-19 pandemijos aplinkybėmis bei išsiaiškinti ir palyginti jų psichologinės gerovės aspektus su šeimomis neauginančiomis pradinų klasių moksleivio;
3. Išanalizavus turimą literatūrą bei tyrimo rezultatus pateikti naudingas išvadas galinčias padėti tėvams, nukentėjusiems nuo COVID-19 pandemijos, lengviau susitvarkyti su iškilusiais sunkumais.

1. COVID-19 PANDEMIJOS POVEIKIS ŠEIMAI

1.1. Pradinių klasių vaikas šeimoje: iššūkis tėvams

Tapimas tėvais yra svarbus ir reikšmingas įvykis. Vaikai auga, keičiasi jų raida. Tėvai pradeda vesti vaikus į darželius, vėliau į priešmokyklinės mokyklas, o galiausiai vaikai keliauja į mokyklas. Visais šiais etapais keičiasi šeimos gyvenimas ir nusistovėjusi rutina (Wildenger, McIntyre, Fiese, & Eckert, 2008). Ypatingai reikšmingas įvykis tėvams ir vaikui, kai jis pradeda lankyti mokyklą. Net ir tada, kai vaikas buvo lankęs priešmokyklinės pamokas, pradėjus lankyti mokyklą, keičiasi buvusi šeimos tvarka. Atsiranda naujas režimas, pamokų tvarkaraščiai, namų darbai, vaiko nuvedimas/parvedimas iš mokyklos ir pan. Pradėjus lankyti mokyklą vaikui, atsiranda didelis pokytis tiek vaikui, tiek tėvams (Dockett, Perry, & Kearney, 2012).

Vaikui pradėjus lankyti mokyklą, vienas iš pagrindinių paramos šaltinių yra tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą. Aktyvus bendradarbiavimas su mokytojais, vaiko pastiprinimas ir paskatinimas mokymosi procese. Ypatingai svarbus tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą yra pradinėse klasėse, tai turi reikšmės tolimesnei vaiko mokymosi sėkmei (Barnard, 2004). Kaip tėvai sėkmingai įsitrauks į vaikų ugdymą pradėjus vaikui lankyti mokyklą, turi įtakos ir pačių tėvų buvusios mokyklos patirtys (Barnett, & Tylor, 2009). Tėvų neigimas ar teigiamas požiūris perduodamas vaikui. Kokią tėvų patirtį vaikai įgis namuose, toks bus jų pasirengimas ir įsitraukimas į mokymosi procesą. Yra įrodyta, kad teigiama mokymosi namų aplinka turi teigiamų rezultatų mokantis pradinėse klasėse (Melhuish et al., 2008).

COVID-19 pandemijos metu, pasikeitus švietimo sistemos teikimo pobūdžiui, kai vaikų mokymas persikėlė į nuotolinį, keitėsi ir tėvų supratimas apie mokymąsi. Pradinių klasių vaikų auginantiems tėvams, susirūpinimą kėlė tai, kad be jų pagalbos nuotolinio mokymosi metu, jų vaikai sunkiai susitvarkys be suaugusiojo pagalbos. Atsiradus didesniam poreikiui, daugiau laiko skirti vaikui, kai tuo pačiu metu reikia rūpintis šeimos buitimi ir dirbti, padidėja tikimybė, kad tėvai patirs stresą ar perdegimą. Tėvai, patyrę perdegimą, patiria fizinį ir psichinį išsekimą, fizinius simptomus, kaip pvz., padidėjusius somatinius skausmus, pablogėjusią miego kokybę, emocinį atsiribojimą nuo savo vaikų bei didėjantį nekompetentingumo jausmą esant tėvų vaidmenyje (Mikolajczak, Raes, Avalosse, & Roskam, 2018; Roskam, Brianda, & Mikolajczak, 2018). Tokie tėvai yra labiau linkę į prievartą prieš vaikus ar jų nepriežiūrą, todėl vaikams kyla neigiamų pasekmių pavojus (Griffith, 2020). Ypatingai pradinių klasių vaikus auginantiems tėvams, COVID-19 pandemijos metu, tikėtinas perdegimas. Pradinukams reikalinga daugiau kontrolės, pagalbos, pastiprinimo ir palaikymo. Tėvams kyla iššūkis įveikti savo stresą, kuris nevirstų perdegimu, taip pasaugant ne tik save, bet ir vaikus.

COVID-19 pandemijos metu, pasikeitus mokymosi sąlygoms, pakito ir tėvų bendravimas su vaiku. Atsirado daugiau konfliktų, šaukimo, griežtesnių žodžių (Gadermann et al., 2021). Tėvai savo

susikaupusius emocinius proveržius perduoda vaikui. Kas galimai gali stipriai daryti įtaką ir vaiko mokymosi rezultatams ateityje.

Pradinių klasių vaikų amžiaus periode, labai svarbus yra tėvų vaidmuo. Tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą, turi teigiamų rezultatų jų tolimesniems mokslams (Barnard, 2004). Tėvai COVID-19 pandemijos metu patiriantys stresą, įtampą, perdegimą sumažina tikimybę vaikams patirti mokslo sėkmę ateityje.

1.2. COVID-19 pandemija: galimos įtakos šeimos funkcionavimui

Naujai atsiradęs virusas ir prasidėjusi COVID-19 pandemija, labai paveikė visą visuomenę. Be ekonominių sutrikimų ir sveikos sistemai tekusios naštos, COVID-19 pandemija pakenkė ir vis dar pakenks žmonių fizinei ir psichinei sveikatai visame pasaulyje (Brock & Laifer, 2020), neaplenkiant ir šeimos. COVID-19 pandemija kelia didelę grėsmę šeimų gerovei kartu su socialiniais sutrikimais, tokiais kaip finansinis nesaugumas, padidėjusia rūpesčio našta ir su finansais susijęs stresas. Didelės grėsmės rizikos skverbiasi į šeimos sistemų struktūras ir procesus, šių sunkumų pasekmės greičiausiai bus ilgalaikės (Prime, Wade, & Browne, 2020).

Pasikeitusi šeimos rutina, dėl staigios COVID-19 pandemijos, privertė šeimas naujai performuoti savo kasdienybę. Pakitusios darbo sąlygos, darbo derinimas su vaikų mokslais bei atsiradusi papildoma atsakomybė už vaikų mokymąsi namuose, į šeimų gyvenimą įnešė nemažai streso. Su stresu susijusi COVID-19 pandemijos našta neigiamai paveikė tarpasmeninius santykius (padaugėjo konfliktų su partneriu(-e), padažnėjo smurto atvejų šeimoje) (Zhang, 2020). Padidėjusį smurtą šeimoje pirmiausia gali lemti šeimų izoliacija namuose, finansiniai sunkumai, kurie sustiprina šeimos konfliktus (Zhang, 2020). Pagal nagrinėjamas šeimos smurto teorijas, smurtas vertinamas kaip tam tikros vidinės socialinės struktūros dalis (Gelles & Maynard, 1987). Pagal šią teoriją, smurtas šeimoje yra įveikos strategija arba reakcija į stresą/įtampą, kurią sukelia socialiniai struktūriniai veiksniai, tokie kaip skurdas, nedarbas, benamystė, izoliacija, rasė (Zhang, 2020). Šeimose COVID-19 pandemijos metu augantis stresas/įtampa, kuri kuo toliau tuo sunkiau suvaldyti, tampa šeimas griaujančiu veiksniumi. Šeimose jaučiamas finansinis nestabilumas ir stresą keliantis galimas skurdas, karantinas ir socialinė izoliacija, sumažėjęs sveikatos paslaugų prieinamumas (Peterman et al., 2020). Šeimose, kuriose ilgą laiką nedirbama, atsiranda reikšmingas poveikis tiek vyrams tiek moteris, kuris dar labiau sustiprina šeimos konfliktus ir gali išprovokuoti smurtą šeimoje. Nors trūksta duomenų, kurie patvirtintų tiesioginį ryšį tarp esamos COVID-19 pandemijos ir smurto šeimoje, tačiau ankstesni tyrimai atskleidė, padidėjusį smurto lygį šeimoje, po didelio masto nelaimių ir jų metu (Gaerhart et al., 2018), tokių kaip, uraganai (Anastario, Shehab, & Lawry, 2013), žemės drebėjimai (Chan & Zhang, 2011), gaisrai (Parkinson, 2017). Padidėjusį ar net naujai atsiradusį smurtą šeimoje,

daugiau patyrė moterys ir vaikai (Jenkins & Philips, 2008; Enarson, 1999; Parkinson, 2017). Po šių įvykių padidėjo ir skyrybų skaičius bei prievarta prieš vaikus. Galimai ir COVID-19 pandemijos pasekmės šeimoms bus labai panašios (Prime et al., 2020). Smurtas šeimoje tampa svarbia socialine problema, kurią reikia tinkamai ir greitai išspręsti vykstančios COVID-19 pandemijos metu (Zhang, 2020).

Padažnęjęs smurtas šeimose nėra vienintelis veiksnys, apsunkinantis kasdienybę su kuria susiduria šeimos. Atliktų tyrimų duomenimis nustatyta, kad COVID-19 pandemijos metu padažnėjo alkoholio vartojimas (Ahmed et al., 2020; Calina et al., 2021). Alkoholio vartojimas skatina dar didesnę riziką psichologiniams sunkumams, ligų paūmėjimui, polinkiui elgtis neadekvačiai. Šeimoje patiriant finansinę ir psichologinę įtampą, padažnęjęs alkoholio vartojimas siejasi ir su daugeliu neigiamų pasekmių, tokių kaip netinkamo elgesio formavimas vaikui, žodinis ir fizinis smurtas, vaiko nepriežiūra (Laslett et al., 2015). Tokio netinkamo elgesio modeliai šeimoje, gali turėti rimtas ir neigiamas pasekmes ateityje.

Svarbu paminėti, kad COVID-19 pandemijos laikas atnešė ne tik neigiamų pokyčių tėvams, bet ir daugiau laiko buvimo kartu su savo vaikais. Jo metu atsirado galimybė išbandyti naujus dalykus ir senai brandintas idėjas. Tėvai pritaikę savo kūrybiškumą namų aplinkoje, tokį kaip maisto gamybą drauge, naujų amatų kūrimą, šokius, dainavimą arba užrašę vaikus į naujus internetinius mokymus, kuriuose vaikai įgytų daugiau įgūdžių ir žinių. Teigiamai paveikė tiek vaikus tiek tėvus (Bahamani, Makhdoom, Ali, Kaleem, & Ahmed, 2020, 20 p.). Gauti duomenys Airijoje parodė, kad tėvai COVID-19 pandemijos metu, kurie laiką leido ne namuose, o sportavo, ėjo pasivaikščioti, leido laiką sode, užsiiminėjo pomėgiais ir rūpinosi vaikais, emocinė savijauta buvo pastebimai teigiamai padidėjusi bei sumažėjusios neigiamos emocijos, nei tų žmonių, kurie laiką leido namuose užsiiminėdami socialinės žiniasklaidos naudojimu (Lades, Laffan, Daly, & Delaney 2020). Dalis tėvų teigė, kad pandemijos metu jų santykiai su vaiku pagerėjo, atsirado daugiau bendravimo, daugiau kokybiško laiko kartu, artumo jausmo, meilės savo vaikams demonstravimo (Gadermann et al., 2021).

Staigus COVID-19 pandemijos laikas į kai kurių šeimų gyvenimą įnešė teigiamų pokyčių, tačiau daug ir neigiamos patirties - streso, nerimo, įtampos, baimės, pagilino esamas psichologines traumas, padidino alkoholio vartojimo bei smurto atvejus. Kas galimai turės didelės neigiamos reikšmės šeimos funkcionavimui ateityje (Prime et al., 2020).

1.3. COVID-19 pandemijos poveikis pradinėms klasių vaikams

Įprastai, pradinėms klasių vaikai žengia į mokyklą ir ten per 4 metus siekia įgyti socialinės, kultūrinės brandos pradmenis, išsiugdyti elementarų raštingumą, ir būtų sėkmingai pasirengę žengti

į vidurinį ugdymą. Prasidėjus COVID-19 pandemijai, pradinių klasių mokiniams teko persikelti į nuotolinį ugdymą. Vaikai nebeteko fizinio bendravimo su mokytojais, savo bendraamžiais ir visos mokymosi atmosferos esančios mokykloje. COVID-19 pandemijai į vaikų gyvenimą įnešė daug pokyčių, kurie ateityje galimai turės neigiamų pasekmių.

Naujai atsiradęs COVID-19 virusas pirmiausia buvo pradėtas tyrinėti, koku būdu ir kaip jis plinta, ar vaikams užsikėsti yra tokia pat galimybė kaip suaugusiems, ir kokie to fiziologiniai padariniai. Pagal atliktus 2020 m. tyrimus įvairioms amžiaus grupėms, nustatyta, kad vaikams užsikrėsti COVID-19 virusu yra tokia pat galimybė kaip ir suaugusiems, tačiau jiems būdingi lengvesni ligos simptomai nei senjorams ar lėtinių ligų turintiems žmonėms (Yasuhara, Kuno, Takagi, & Sumitomo, 2020). Vaikai vienodai gali užsikėsti bei užkrėsti kitus. Kad neplistų užkratas buvo uždaryti darželiai, mokyklos, dienos centrai. Nepaisant dalinai didesnio tikėtino saugumo nuo infekcijos, vaikai, manoma, yra jautresni netiesioginiams, su izoliacija bei karantinu susijusiems veiksniams (Repšytė, Veitaitė ir Gasienė, 2021, 201 p.).

Iki šiol dar nėra atlikta daug tyrimų, kokių poveikį COVID-19 pandemija padarys vaikų augimui ir vystymuisi, tačiau tokios priemonės kaip socialiniai apribojimai, mokyklų uždarymai, prisideda prie tėvų ir vaikų streso bei gali tapti rizikos veiksniais, keliančiais grėsmę vaiko augimui ir vystymuisi (Arantes de Araujo, Veloso, Souza, Coelho de Azevedo, & Tarro, 2020). Ankstesnių tyrimų duomenimis, kai dėl pandemijų, tokių kaip H1N1, AIDS ir Ebola, atsiradusios pasekmės, padidėjęs tėvų nerimas ar depresija, padėjęs stresas, nerimo sutrikimai, vaikų nerimas ir depresija. Visą tai gali būti susiję su neigiama vaikystės patirti ir padidėjusia streso rizika, kurios buvo sukeltos buvusių pandemijų. Kuo daugiau neigiamų išgyvenimų, tuo prastesnis vaikų vystymasis ir sveikatos problemos, tokios kaip kognityviniai sutrikimai, piktnaudžiavimas psichotropinėmis medžiagomis, depresija (Arantes de Araujo et al., 2020). Ypatingai didelis pandemijos poveikis gali būti padarytas pradinių klasių vaikams. Šiuo laikotarpiu (7-10 metų) tobulėja vaiko loginis mąstymas, suvokimas, lavėja vaizduotė, dėmesys ir atmintis, kalbiniai sugebėjimai, plečiasi žodynas, vaikas vis geriau išmoka gramatiką (Žukauskienė, 2007, 223 p.). Šiame amžiaus tarpsnyje vaikams yra labai svarbus mokymasis per sensorinius pojūčius, kaip pvz. suprasti, kad triušis yra minkštas ir švelnius jį paliečiant, nei pamačius ekrane ar paskaičius jo aprašymą. 7-10 metų amžiaus periodine vaikams taip pat labai svarbus santykis su bendraamžiais, vaikai mokosi ir geba palyginti save su kitais vaikais, atsiranda konkurencija, noras būti pranašesniu. COVID-19 pandemijos metu, kai vaikas lieka vienas prie išmaniojo įrenginio, jis nebetenka tokios galimybės – mokytis iš kitų bendraamžių, su jais konkuruoti bei mokytis megzti socialinių ryšių. Didėja socialinė atskirtis (UNICEF, 2020). Pagal Eriksono teoriją vaikas (7-11 metų) yra meistriškumo – menkavertiškumo fazėje. Jis intensyviai mokosi, siekdamas būti kompetentingas ir produktyvus, arba jaučiasi nepilnavertis, nesugebantis ką nors padaryti (Žukauskienė, 2007, 53 p.). Kai vaikas pradeda viduje jaustis menkavertis,

pažeidžiamas, tokią savo vidinę būseną gali išreikšti agresija, kas pablogina ir taip įtemptą šeimos pandeminių laikotarpi. Vaikui reikalingas dėmesys ir pastiprinimas norit kelti jo motyvaciją mokytis ir pasitikėti savimi. Tik kai vaiko vidinė emocinė būsena yra rami, tada jis savo energiją gali nukreipti į mokymąsi. Vaiko pagrindinis ugdymas yra susijęs su jo tolimesne motyvacija mokytis, kokį stiprų pagrindą jis susidėlios pirmaisiais keturiais savo mokslo metais, tokia galimai bus ir jo ateitis.

Mokslas atskleidė, kad genetiniai polinkiai keičiasi priklausomai nuo esamos aplinkos, kaip pvz. pandemijos metas daro įtaką mokymosi gebėjimams, adaptyviam elgesiui, viso gyvenimo fizinei ir psichinei sveikatai. Epidemijos ar pandemijos, tokios kaip COVID-19, kelia riziką vaiko vystymuisi dėl ligos, socialinės izoliacijos ir padidėjusios tėvų ir globėjų streso rizikos. Ši situacija tampa neigiama vaikystės patirtimi ir gali sukelti toksinį stresą, dėl kurio galimi pakitimai besivystančioms smegenims, jų psichinei ir fizinei sveikatai bei galimi sunkumai suaugus (Arantes de Araujo et al., 2020).

Kinijoje atlikto tyrimo duomenimis nustatyta, kad vaikams, COVID-19 pandemijos metu, dažniausiai pasireiškė nerimas, depresija, vangumas, socialinės sąveikos sutrikimas bei sumažęs apetitas. Taip pat pasireiškė ir fiziologinis poveikis, susilpnėjusi ar pažeista imuninė sistema (Jiao et al., 2020). Vaikams ir paaugliams pandemijos laikotarpis daro įtaką jų fizinei ir psichinei sveikatai, patiriant pandemijos laiku būdingą stresą pvz. dėl izoliacijos, mokyklų uždarymo, sumažėjusio socialinio bendravimo, fizinės veiklos, rutinos pokyčių, miego sunkumų, pokyčių ir disharmonijos atsiradusios namuose, per ilgo laiko prie ekranų, netinkamos mitybos ir kt. (Arantes de Araujo et al., 2020; Wang, Zhang, Zhao, Zhang, & Jang, 2020). Nuolatinis vaikų patiriamas stresas gali būti toleruojamas arba gali būti toksiškas vaikams. Neigiamos vaikystės patirtys, tokios kaip prievarta, nepriežiūra, smurtas artimoje aplinkoje, tėvai turintys priklausomybių ir psichologinių ligų yra traumuojančios ir stresą keliančios (Arantes de Araujo et al., 2020). Ypatingai tose šeimose, kuriose sunki ekonominė padėtis, nesaugi ir netinkama aplinka mokintis. Tokiais atvejais, vaikai besimokantys nuotoliniu būdu dar labiau nukentė. Vaikai dėl izoliacijos įvedimo priversti būti namuose, ko pasekoje visame pasaulyje padidėjo prievarta ir smurtas šeimoje (Bokayjev, Torebekova, Davletbayeva, & Zhakypova, 2020). Vaikai įgyja traumuojančios ir neigiamos patirties, kuri turės neigiamų pasekmių ateityje.

Nerimą kelia ir vaikų rutinos pokyčiai susiję su jų fiziniu aktyvumu. Vaikų gyvenimo būdas tampo sėslesnis, ribotas buvimas lauke, negalėjimas kontaktuoti su savo bendraamžiais, o namų aplinkoje vaikai nėra įpratę prie tokio fizinio aktyvumo, kokį jie turi mokykloje. COVID-19 pandemijos metu, kai vaikams pamokos vyko nuotoliniu būdu, jų pertraukos buvo sutrumpintos. Vaikai, galima sakyti, nuo pirmos iki paskutinės pamokos turėjo išsėdėti prie išmaniojo įrenginio ir sekti mokytojos nurodymus. Fizinio aktyvumo galima sakyti nebuvo visai, kas vaikams yra svarbu ne tik fiziškai, bet ir psichologiškai. 6–10 metų vaikai yra savarankiškesni ir fiziškai aktyvesni nei

ikimokyklinio amžiaus. Mokyklos kieme vaikų fizinio aktyvumo lygis yra didesnis nei vidutiniškai per dieną. Fizinio aktyvumo lygis ypač aukštas pertraukos mokykloje metu. Panašu, kad mokyklos aplinka yra svarbi vaikų fizinio aktyvumo lygio gerinimo aplinka (Dessing et al., 2013). Tyrimai rodo, kad fizinis aktyvumas mokyklos dieną gali skatinti vaikų dėmesį ir akademinius rezultatus (Dessing et al., 2013). O vaikų ir paauglių fizinio aktyvumo nebuvimas turi sąsajų su jų psichine sveikata, tokių kaip depresija, nerimas, savigarba ir kognityvinių funkcijų neigiamais padariniais (Biddle, Ciaccioni, Thomas, & Vergeer, 2019, 25p.).

Taip pat labai svarbus veiksnys, kuris visuomenei dar iki COVID-19 pandemijos kėlė nerimą yra vaikų išmaniųjų įrenginių naudojimas. Nemažai tyrimų Lietuvoje atlikta per pastaruosius keletą metų, kad perteklinis ekranų naudojimas gali turėti neigiamą reikšmę mažų vaikų sveikatai (Jusienė ir kt., 2017; Jusienė ir kt., 2019). Šiuo pandeminiu laikotarpiu, kai vaikų mokymasis persikėlė į nuotolinį ugdymą, ekranų laikas prailgėjo. Vaikai ne tik mokosi prie ekranų, bet leidžia ir laisvalaikį. Šio pavasario karantino, atlikto tyrimo metu, nustatyta, kad ekranų laikas visų vaikų amžiaus grupėse labai padidėjo (Jusienė ir kt., 2020). Tai patvirtina ir kitų šalių gauti rezultatai (Dunton, Do, & Wang, 2020; Wiederhold, 2020; Lopez-Bueno et al., 2020). Ilgesnė ekranų trukmė susijusi su prastesne vaikų emocine savijauta ir prastesne fizine sveikata (Jusienė ir kt. 2020, 63 p.), galimu antsvoriu (Jong et al., 2013) ir miego kokybės suprastėjimu (Bruni et al., 2015).

Vaikai ir paaugliai paprastai yra sveiki ir jiems nereikia daug sveikatos įstaigos priežiūros, išskyrus reguliarias apžiūras ir skiepėjimus. Tačiau psichinės sveikatos priežiūra yra labai svarbi. Dauguma psichinės sveikatos sutrikimų prasideda vaikystėje, todėl labai svarbu, kad psichikos sveikatos poreikiai būtų nustatyti anksti ir gydomi šiuo jautriu vaiko vystymosi laikotarpiu. Jei negydoma, psichinės sveikatos problemos gali sukelti daug neigiamų sveikatos ir socialinių padarinių (Golberstein, Wen, & Miller, 2020). COVID-19 turės didelių neigiamų pasekmių vaikų ir paauglių sveikatai. Laiku atliekami veiksmai gali padėti sumažinti neigiamą poveikį ir pagerinti vaikų psichologinę būseną (Golberstein et al., 2020).

Pandemijos poveikis dar daugelį metų turės įtakos vaikų gyvenimui. Tai, kaip pasaulis reaguos į kylančias rizikas, kurias pandemija sukelia vaikams ir paaugliams, nulems jų ateitį (UNICEF, 2020).

1.4. Tėvų patirtys COVID-19 pandemijos aplinkybėmis

Nuo 2020 m. išplitus COVID-19 pandemijos virusui ir kilus ekstremaliai situacijai šalyje, buvo pradėtos taikyti ribojimo priemonės: uždaryti darželiai, mokyklos, darbo vietos, apriboti socialiniai kontaktai. Staigūs šalies ribojimai, privertė šeimas keisti savo gyvenimo įpročius. Pasikeitusios aplinkybės ir nauji vyriausybės reikalavimai sukūrė naujų iššūkių ir sunkumų, kurie

paliėtė kiekvieną individuliai, tuo pačiu paliečiant ir visą šeimą. Šeimos nariai buvo priversti daugiau laiko leisti kartu namuose, moksleiviams teko mokytis iš namų, daugiau laiko praleisti sėdint prie kompiuterio, mažiau – lauke ar užsiimant aktyvia veikla; paaugliai neteko galimybės gyvai susitikti su bendraamžiais, ikimokyklinio amžiaus vaikai nebelankė darželių ir galėjo dažniau matyti savo tėvus, kurie pradėjo dirbti iš namų (Repšytė ir kt., 2021, 200 p.). Tėvai, auginantys vaikus, turėjo pasirūpinti ne tik vaikų mokymu namuose, bet ir kokybiškai dirbti savo darbus tuo pat metu. Daugeliui tėvų, prie viso to dar teko įveikti sunkumus ir išgyvenimus, dėl sergančių ar mirusių giminaičių, sumažėjusio atlyginimo ar net darbo netekimo. Šeimos patyrė daug stipraus emocinio ir psichologinio streso. Visa ši situacija turėjo reikšmingų padarinių kasdieniam šeimos gyvenimui, ypač vaikams, kurie neteko socializacijos, žaidimo erdvių. Tėvai tapo vieninteliu atskaitos tašku savo vaikams, kurie turėjo pasirūpinti ne tik artimais giminaičiais, finansais, bet ir savo vaikų gerove. COVID-19 pandemija kardinaliai pakeitė nusistovėjusią šeimos gyvenimo rutiną, ypač daug iššūkių sukėlė tiems tėvams, kurie turi mokyklinio amžiaus vaikų.

Pirmiausia tėvai turėjo pasirūpinti, kad vaikai išmoktų apsisaugoti nuo plintančio viruso. Jie turėjo pasirūpinti reikiama apsauga, išmokyti vaikus, kaip tinkamai plauti rankas. Taip pat prižiūrėti vaikus, ypač mažamečius, kai jie naudoja rankų dezinfekcinį skystį, tinkamai dėvėti veido apsauginę kaukę bei vengti artimo kontakto su kitais asmenimis, kurie negyvena kartu. Atsiradę nauji ribojimai bei gyvenimiškų taisyklių pokyčiai, apsunkino šeimos kasdienybę.

Apsaugoti savo vaikus nuo plintančio viruso ir suformuoti naujus įgūdžius, tėvams, auginantiesiems pradinį klasių vaikus, buvo vienas pirmųjų uždavinių. Daugiau iššūkių sukėlė staigus perėjimas prie nuotolinio mokymosi. Tam nebuvo pasiruošusios nei mokyklos, nei tėvai, nei vaikai. Norint, kad vaikai mokytųsi nuotoliniu būdu buvo reikalingi kompiuteriai ir interneto prieiga tam tikru laiku (kai vyksta nuotolinės pamokos). Tėvams kilo iššūkis pasirūpinti reikalingomis technologijomis, kad jų vaikai nepraleistų pamokų. Ypač buvo sunku tiems tėvams, kurių namuose mokosi daugiau nei vienas vaikas (Bahamani et al., 2020, 19 p.). Tam buvo reikalingi ne tik išmanieji įrenginiai, bet ir tinama namų erdvė, kurioje vaikas(-ai) galėtų mokytis.

Tėvams susirūpinimą kėlė ir pasikeitusi vaikų rutina, kai iki COVID-19 pandemijos vaikų mokymas vyko mokykloje, o laisvalaikis ar atostogos namų aplinkoje. Mokymui persikėlus į nuotolinį, vaikai norėjo ilgiau miegoti, žaisti, žiūrėti animacinius filmukus ir pan. (Bahamani et al., 2020). Vaikams, mokymas iš namų asocijavosi su laisvu laiku. Norit išlaikyti tinkamą mokymosi atmosferą namuose, buvo reikalinga įvesti tinkamą discipliną, bent kiek panašią į mokyklos. Tėvų nuomone, mokyklos oficiali aplinka, sisteminga tvarka, kurios laikomasi pamokų metu, padeda vaikams ugdyti planavimo įgūdžius bei atlikti užduotis nustatytu grafiku. Visi šie sisteminiai sistemos elementai padeda jiems formuoti būsimus darbui reikalingus įpročius. Tėvų nuomone, mokyklos sistema vaidina svarbų vaidmenį (Bahamani et al., 2020, 16 p.). Vaikams mokantis nuotoliniu būdu,

o mokytojams esant fiziškai toli nuo vaikų, sunku išlaikyti buvusią mokyklos tvarką ir taisykles, todėl ši atsakomybė krenta tėvams.

Daugelis tėvų jaudinosi, kad po COVID-19 pandemijos jų vaikų socialinė raida bus stipriai paveikta. Ypač didelį susirūpinimą kėlė tiems tėvams, kurie augina pradinukus vaikus. Vaikai prarado bendravimą su bendraamžiais bei įprastą mokyklos aplinką, kuri turi įtakos socialinių ir emocinių įgūdžių vystymuisi. Nebegalėjimas patekti į parkus, bibliotekas ar kitas viešas įstaigas, taip pat galėjo neigiamai paveikti vaikų pasitikėjimą savimi. Formuojant vaikų socialinius įgūdžius, mokykla vaidina didžiulį vaidmenį (Bahamani et al., 2020, 17 p.). Persikėlus į nuotolinį mokymąsi, vaikai neteko mokyklos sukurtos mokymosi disciplinos bei socialinių įgūdžių ugdymo. Tėvams teko patiems ieškoti būdų, kaip vaikams padėti ugdyti šiuos įgūdžius.

COVID-19 pandemijos metu kilo tėvų susirūpinimas ir dėl vaikų fizinio aktyvumo. Pradinių klasių vaikų amžiaus periodas yra aktyvus, vaikai domisi ir pažysta pasaulį. Apribojus judėjimą šalyje bei uždarius mokyklas, įvairius būrelius, popamokines veiklas tėvams kilo iššūkis, kuom užimti savo vaikus. Buvo tėvų, kurie pajuto palengvėjimą, kad nebereikės derinti popamokinės veiklos ir vaikus vežti į įvairius būrelius. Tačiau daugumai tėvų kilo susirūpinimas, kuom užimti savo vaikus. Buvo išreikštas tėvų nusivylimas ieškant tinkamos švietėjiškos veiklos ir būdų, kaip palaikyti fizinę ir psichinę vaikų sveikatą fizinės izoliacijos metu (Vanderhout et al., 2020).

Be viso to, kad tėvai turėjo pasirūpinti vaikų užimtumu, išmokyti juos naudotis apsaugojimo priemonėmis nuo infekcijos, pasirūpinti vaikams reikalingomis technologijomis ir tinkama erdve mokymuisi, kilo ir daug psichologinių iššūkių. Labai svarbus veiksnys šeimų gyvenime buvo patiriami psichologiniai išgyvenimai, kurie paveikė ne tik tėvus, bet ir jų vaikus (Morelli et al., 2020). Tėvų emocinės būsenos labai greitai persiduoda vaikams. Tyrėjai Deater-Deckart ir Panneton (2017) atskleidė, kad tėvų stresas veikia vaikų kognityvinę, afektyvą, elgesio ir neurologinę raidą (Deater-Deckart & Panneton, 2017). Tėvams kyla iššūkis įveikti savo stresą, kad jis nepadarytų neigiamos įtakos jų vaikams.

Šeima yra tarsi vienas vienetasis, susijęs nedomais emociniais saitais, ką jaučia vienas šeimos narys, dažiausiai persiduoda ir kitam. Tėvai būdami atsakingi už savo vaikus, pandeminiu laikotarpiu turi pasirūpinti ne tik savo emocija, psichologine bei finansine geroje, bet ir savo vaikais, užtikrinant jų visavertį funkcionavimą. Tačiau norint padėti vaikams, pirmiausia turi būti suteikta visokeriopa pagalba jų tėvams, kuriems šiuo metu kyla daug papildomų iššūkių auginant vaiką.

1.4.1. Nuotolinis vaikų mokymas ir darbas

Siekiant sustabdyti COVID-19 pandemiją, vaikų priežiūros įstaigos ir mokyklos visame pasaulyje buvo uždarytos 2020 m. pavasarį. Kad būtų kuo greičiau sustabdytas COVID-19 plitimas,

daugelis mokyklų vaikų mokymąsi perkėlė į nuotolinį – internetinį mokymąsi namuose. COVID-19 pandemija privertė daugelį šalių, tarp jų ir Lietuvą, skubiai ieškoti būdų, kaip tęsti mokslo metus perėjus į nuotolinį ugdymą. Taip pat, daugelis tėvų buvo prašomi dirbti iš namų. Į nuotolinį darbą ir mokymąsi persikėlė didelė dalis žmonių. Keletą mėnesių tėvai turėjo pertvarkyti savo vaikų priežiūrą, o tai kėlė naujų iššūkių derinant darbą ir šeimą (Zoch, Bachmann, & Vicari, 2020). Šeimoms buvo paliekama galimybė spręsti vaiko priežiūrą ir užimtumą.

Vaikams paradėjus mokytis nuotoliniu būdu, į visą mokymosi procesą turėjo įsitraukti ne tik mokytojai ir vaikai, bet didelį vaidmenį turėjo atlikti ir jų tėvai. Jie turėjo užtikrinti, kad vaikas planuotų savo laiką, laiku atsikeltų, papusryčiautų prieš nuotolines pamokas, užtikrinti, kad vaikas gautų visą mokytojo siunčiamą medžiagą. Taip pat tėvų užduotis buvo motyvuoti savo vaiką sėdėti prie stalo ir kompiuterio ar kitokio išmaniojo įrenginio ir ekrane stebėti bei vykdyti mokytojos nurodymus. Daug laiko tėvai, kurie turi ikimokyklinio amžiaus ir pradinukus vaikus, turėjo skirti vaikų namų nuotoliniam mokymui. Tokio amžiaus vaikus turintys tėvai, didžiąją laiko dalį, kai vaikams vyko nuotolinės pamokos, turėjo būti šalia jų arba suteikti techninę pagalbą (Misirli & Ergulec, 2021). Tėvai turėjo tapti ne tik pedagogais, bet ir technologijas išmančiais specialistais. Tai nebuvo lengvas procesas, nes esami išteklių ir galimybių, įskaitant tokius veiksnius kaip technologijos, kultūra, praktika, žmonių įgūdžiai ir kompetencijos, taip pat jų vertybės, požiūris, tapatumas ir mąstysena, buvo laikomi skaitmeninės transformacijos kliūtimis (Vial, 2019). Nors pastaraisiais metais internetinis mokymasis buvo plačiai naudojamas visame pasaulyje. O spartus technologijų vystymasis palengvino nuotolį mokymąsi (McBrien, Jones, & Cheng, 2009). Tačiau šių dienų vaikai nėra vienodai pasirengę produktyviai naudotis technologijomis: visuomenėje vis dar vyrauja įvairios skaitmeninės atskirtys, kurios veikia jaunąją kartą (Iivari, Sharma, & Venta-Olkkonen, 2020, 1 p.). Ne visi vaikai turi vienodas galimybes naudotis skaitmeninėmis priemonėmis. Yra problemų susijusių su prieiga prie technologijų (Song, Wang, & Bergmann, 2020; Srivastava & Shainesh, 2015). Internetinio mokymosi plitimą riboja prieiga prie interneto, technologinių išteklių trūkumas, kai trūksta šių veiksnių, vaikams sunku dalyvauti internetiniuose mokymuose (Bokayjev et al., 2020).

COVID-19 pandemijos metu atrodytų padaugėjo laiko, kurį šeima gali leisti kartu, tačiau tėvų pečius užgriuvo ne tik vaikų nuotolinis mokymas, bet jie turėjo tęsti ir savo darbus bei įsipareigojimus (Spinelli, Lionetti, Pastore, & Fasolo 2020). Tėvai, auginantys vaikus, COVID-19 pandemijos metu, turėjo rūpintis ne tik vaikų priežiūra namuose, bet ir dirbti tuo pačiu metu. Ypač stipriai palietė tuos tėvus, kurie turi finansiškai išlaikomų vaikų ir patys buvo susirūpinę dėl savo finansinės padėties, o jų vaikai buvo mažai motyvuoti mokintis (Skulmowski & Rey, 2020). Uždarius mokyklas ir dienos centrus, daugelis tėvų buvo priversti daugiau laiko praleisti su savo vaikais. Dėl šių įstaigų uždarymo, staiga nutrūko nusistovėjusios darbo, šeimos gyvenimo ir kitos veiklos. Daugelis tėvų sutrumpino

savo darbo laiką (sumažėjo ir šeimos pajamos) arba bandė derinti darbą namuose (jei tik įmanoma) su vaikų priežiūra, arba rasti kitų alternatyvų, kas galėtų prižiūrėti vaiką, jei nebuvo galimybės dirbti iš namų (Huebener, Waihgts, Spiess, Siegel, & Wagner, 2020, 92 p.). Atsirado didelis poreikis prižiūrėti vaikus namuose. Namų ruošos ir vaikų priežiūros didžiąją dalį ėmėsi motinos. Jos susitrupino savo darbo valandas, kad galėtų rūpintis vaikais (Allmendinger, 2020). Darbo netekimas ar atlyginimo sumažėjimas, bei padidėjusi vaikų priežiūros našta moterims, didina atskirtis tarp lyčių (Möhring et al., 2020). Kas ateityje gali turėti taip pat rimtas pasekmes.

Akivaizdu, kad šie rūpesčiai kilo dėl prasto tėvų pasirengimo lygio. Kadangi pandemija buvo tokia staigi ir neįprasta, tėvai nebuvo pasirengę. Galimai dėl to jiems kilo sunkumų derinant savo darbą, namų ruošą ir vaikų nuotolinį mokymąsi. Jų darbo vietos nebuvo paruoštos ir pritaikytos tokiems staigiems pokyčiams. Tėvai stengėsi dirbti nuotoliniu būdu arba negalėjo dirbti visai, turėjo rūpintis vaikais ir bandydami padėti jiems mokytis (Garbe, Ogurlu, Logan, & Cook, 2020). Nors atrodytų smagu, visa šeima namuose, daugiau laiko galima leisti kartu, tačiau daugelis šeimų susidūrė su naujais iššūkiais, kaip suderinti darbą ir vaikų nuotolinį mokymąsi, kad viskas vyktų sklandžiai. Kiekviena šeima ir net kiekvienas vaikas šiuos pokyčius patyrė ir suvokė skirtingai: vieni kylančią įtampą internalizavo, kitiems ji pasireiškė pakitusiu elgesiu, o tretiems ji buvo maloni. Tačiau didžiąją dalį šeimų, auginačių mokyklinio amžius vaikus, COVID-19 pandemija paveikė neigiamai. Svarbu suprasti, kad pandeminis laikas, kurio metu didėjantis nedarbas, atsirandantis finansinis nesaugumas bei didėjantis skurdas, palies didžiąją dalį šeimų tiek emociškai, tiek finansiškai ir turės neišvengiamų padarinių jų psichinei sveikatai. Ekonominis nuosmukis žmonėms gali sukelti ne tik padidėjusį psichinės sveikatos pablogėjimą, bet priversti ir prie savižudiško elgesio (Bar, Taylor-Robinson, Scott-Ssamuel, McKee, & Stuckler, 2012; Frasquilho et al., 2016). Kaip nurodo Ligų kontrolės ir prevencijos centras (Centers for Disease Control and Prevention) (2020), didėjantis skurdas paveikia ne tik suaugusius, bet ir vaikus. Skurdas daro reikšmingą neigiamą įtaką - vaikai gydysis nuo nerimo, depresijos ar elgesio problemų, todėl reikia imtis kuo skubesnių veiksmų užkertant tam kelią.

1.4.2. Tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą

Siekiant, kad vaikas sėkmingai augtų ir formuotųsi, reikia užtikrinti jo psichologinį saugumą, materialinę padėtį ir tinkamą pedagoginę aplinką. Šeima yra pagrindinė vaiko ugdymo institucija, kuri pirmiausia ir turėtų suteikti tvirtus poreikių pagrindus vaikui. Šeimoje prasideda vaiko socializacija. Nuo šeimos priklauso vaiko fizinė, emocinė gerovė (Kovienė, 2017, 144 p.). Todėl tėvų dalyvavimas vaiko gyvenime yra labai svarbus. Jie yra pavyzdys, tiek mokyklinio bei socialinio ugdymo procese, tiek įvairiose gyvenimiškose situacijose. Analizuotoje literatūroje rasta teigiama reikšmė tėvų įsitraukime į vaikų ugdymą (Chen, 2005; Fan, & Chen, 2001; Catsambis, 2001; Galindo,

& Sheldon, 2012). Randama vis daugiau įrodymų, kad šeimos ir bendruomenės ryšiai su mokyklomis daro įtaką vaikų mokymosi sėkmei, mokyklos lankomumui bei elgesiui (Henderson, & Mapp, 2002, 13 p.). Tėvų palaikymas, motyvacija, gerina vaikų mokymosi rezultatus (Fan, & Chen, 2001; Xuesong, 2006). Kuo tėvai labiau tiki vaikais, juos palaiko, bendradarbiauja su mokykla, tuo vaikų mokymosi pasiekimai, elgesys, mokyklos lankomumas yra geresni. Ankstyvas tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą pradinėse klasėse turi reikšmingą poveikį geresniems mokymosi rezultatams mokantis vidurinėje mokykloje (Barnard, 2004). Kai tėvai ir vaikai bendradarbiauja mokymosi veikloje, sustiprėja tėvų ir vaikų ryšys, jie praleidžia daugiau laiko kartu. Tėvai, bendraujantys su savo vaiku, tampa jaukiu šaltiniu malšinant nerimą (Bhamani et al., 2020, 12 p.).

Tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą labai priklauso ir kaip patys jie patys geba valdyti savo emocijas. Kanadoje atlikto tyrimo duomenimis, nustatyta, kad tėvai, kurie sugebėjo reguliuoti savo emocijas ir palaikė savo vaikus, kai jie patyrė neigiamas emocijas, padėjo spręsti iškilusias problemas, taip siekiant sumažinti vaikų kančias bei aptarė emocinius išgyvenimus, jų vaikai geriau valdė savo emocijas (Montreuil, 2021). O kai tėvai nekreipė dėmesio į savo vaikus, ignoravo jų emocijas, toks tėvų elgesys prisidėjo prie prastesnių vaikų emocijų reguliavimo įgūdžių. Tokia mažiau tėvų palaikymo praktika buvo susijusi su vaikų nerimu suaugus (Montreuil, 2021). Tad labai svarbu suprasti, kad tėvų buvimas šalia ir jų bendravimas su vaikais gali atsiliiepti vaikams suaugus.

Tačiau ne visiems tėvams pavyksta tinkamai įsitraukti į vaikų ugdymą. Kyla kultūrinių, socialinių, emocinių ir psichologinių iššūkių (Badrasawi, Yahefu, & Khalid, 2019). Taip pat prie prastesnio tėvų įsitraukimo prisideda ir tėvų nepasitikėjimas mokykla, susilpnėjęs tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas (Antoine, 2012). COVID-19 pandemijos laikas taip pat nepagerino tėvų įsitraukimo į vaikų ugdymą ir tinkamo vaikų palaikymo mokymosi namuose metu, dažniausiai tėvai neturi laiko arba nesugeba būti savo vaikų mokytojais namuose (Lase et al., 2020).

Ugdomasis tėvų vaidmuo vaikams pandeminiu laikotarpiu tapo dar svarbesnis nei anksčiau. Vaikai turi tik savo tėvus, kurie prireikus teikia pagalbą atliekant namų darbus ir skatina teigiamą ugdymą (Wang et al., 2020).

1.4.3. Tėvų išsilavinimas ir finansinė situacija šeimoje

Tėvai turi įgiję įvairius išsilavinimo lygius, tokius kaip pagrindinis, vidurinis, koleginis (ne universitetinis), aukštasis. Dažnai sakoma, kad nuo to kokį išsilavinimą turi, tokį darbą ir gausi. Nuo ko priklauso ir gaunamas atlyginimas. COVID-19 pandemijos metu, kai buvo įvestas karantinas, darbo sąlygos pakito. Didžiąjai daliai tėvų teko persikelti dirbti į nuotolį, dirbti mišriu būdu (dalis laiko darbo vietoje, dalis iš namų), sutrumpinti darbo valandas ar net visai jo netekti. Žmonėms kilo nerimas dėl staiga pakitusių neįprastų darbo sąlygų, finansų sumažėjimo ar visai jų netekimo.

Jungtinėje Karalystėje, JAV ir Vokietijoje atlikto tyrimo metu, kokį poveikį darbo rinkai padarė COVID-19 pandemija, nustatyta, kad visose šalyse poveikis buvo skirtingas. Vokietijoje darbuotojai, kuriems taikoma nusistovėjusi trumpalaikio darbo schema, ši pandemine krizė paveikė kur kas mažiau nei kitas šalis. Darbuotojai, kurie neturi alternatyvių galimybių rinktis savo darbo pobūdį, ar kai tik nedidelę dalį užduočių gali atlikti namuose, dažniau sutrumpino darbo valandas arba visai jį pradaro, ko pasekoje sumažėjo darbo užmokestis arba visai jo neliko (Adam-Prassl, Boneva, Golin, & Rauh, 2020). Mažas pajamas gaunantys tėvai, gyvenantys mažuose būstuose, pandemine finansine situacija paaštrėjo dar labiau. Daugeliui ekonominės krizės poveikis padidino tėvų stresą, prievartą ir smurtą prieš vaikus (Cluver et al., 2020). Darbo netekimas ir mokyklų uždarymas paskatino smurtą prieš vaikus augimą ir vaikų seksualinį išnaudojimą internete (UNICEF, 2020, 14 p.).

Nors ir turėdami geriausius ketinimus, žemesnio išsilavinimo tėvai susiduria su papildomomis kliūtimis, kai reikalingas tėvų didesnis įsitraukimas į vaikų nuotolinį mokymą. Kyla klausimas ar ekonominis ir socialinis COVID-19 pandemijos poveikis pablogins tėvų galimybes tinkamai įsitraukti į vaikų nuotolinį mokymą, kad būtų suteikiama tinkama pagalba vaikams (Bokayjev et al., 2020). Ypatingai daug iššūkių kyla tiems tėvams, kurie turi finansiškai išlaikomų vaikų. Jie turi pasirūpinti ne tik savo vaikais nuotolinio mokymosi metu, bet ir kaip juos išlaikyti finansiškai. Ypatingai mažas pajamas gaunantys tėvai (žemesnės ir vidutinės klasės), jiems tikimybė dirbi nuotoliniu būdu buvo žymiai mažesnė, nei užimantiems aukštesnes pareigas ir gaunantiems didesnes pajamas (Yung-Chi Chen, 2021). Todėl žemesnio išsilavinimo ir mažesnes pajamas gaunantys tėvai patyrė daugiau baimės, nerimo ir įtampos dėl darbo netekimo, pajamų sumažėjimo ir tolimesnės ateities. Ši pandemija labiau paveikė moteris, mažiau išsilavinusius darbuotojus (Adam-Prassl et al., 2020), mažesnes pajamas gaunančius asmenis, bei tėvus, kurie augina vaikus (Jellen & Ohlbrecht, 2020). Atlikti tyrimai Lietuvoje parodė, kad žemesnis tėvų išsilavinimas ir prastesnė jų savijauta, šeimos patirti emociniai sukrėtimai yra reikšmingi vaikų emocijų bei elgesio sutrikimų rizikos prognostiniai veiksniai (Jusienė ir kt., 2019). Visą tai parodo, kad žemas išsilavinimas ir gaunamos mažos pajamos ateityje galimai turės neigiamų pasekmių tiek tėvams, tiek jų vaikams.

Atlikti tyrimai parodė, kad tėvai, kurie gauna didesnes pajamas ir turi aukštesnį išsilavinimą, gali geriau įveikti šią pandemine krizę ir yra patenkinti nuotoliniu vaikų mokymosi bei mato tokio mokymosi naudą (Rogers & Sabarwal, 2020; Jellen & Ohlbrecht, 2020). O mažesnes pajamas gaunantys tėvai yra labiau susirūpinę, jog uždarius mokyklas dėl COVID-19 pandemijos, jų vaikai gali atsilikti. Tokius nuogastavimus daugiau išreiškė motinos (Horowitz, 2020).

Kai kurios šeimos yra labiau emociškai pasirėngusios ir labiau susitvarko su vaikų nuotoliniu mokymusi. Vienas iš būdų kaip būtų galima įvertinti, kaip vaikui seksis mokintis nuotoliniu būdu, yra įvertinti tėvų išsilavinimo lygį, tyrimai parodė, kad šis veiksnys daro didelę įtaką vaikų

akademiniams rezultatams (UNESCO, 2000). Vaikams, kurių tėvai turi žemą socialinę ir ekonominę padėtį, gali kilti sunkumų mokytis nuotoliniu būdu, nes neturi prieigos prie kompiuterio ar interneto. Yra šeimų, kurios negali sau finansiškai leisti įsigyti išmaniųjų įrenginių vaikų mokymuisi ar nuotoliniam darbui. Taip pat yra šeimų, kuriose auga ne vienas vaikas. Dažnas atvejis, kai tėvai, vyresni broliai ar sesės turi savo asmeninius išmaniuosius įrenginius, kuriuos turi skolinti savo jaunesniais vaikams, kad jie galėtų prisijungti prie nuotolinių pamokų (Iivari et al., 2020). Tada atsiranda priklausomybė nuo kito šeimos nario, norint mokintis naudojantis prisijungimo priemonės. Mažesnes pajamas gaunančių tėvų vaikai, patiria didesnes mokymosi spragas, nes trūksta skaitmeninių išteklių (pvz. kompiuterių), kas gali turėti įtakos mokymosi rezultatams (Yung-Chi Chen, Byrne, & Velez, 2021).

Ateityje galima didelė atskirtis tarp tėvų, kurie turi mažas pajamas ir žemą išsilavinimą ir tėvų, kurie turi aukštą išsilavinimą ir gauna didesnes pajamas. Mažas pajamas ir žemą išsilavinimą turintys tėvai, auginantys vaiką, galimai patirs emocinio, psichologinio ar net fizinio smurto. Dėl nepriežiūros ar mokymosi galimybių nesuteikimo, tokie vaikai ateityje gali turėti ne tik mokymosi spragų, bet ir didelių psichologinių traumų.

1.5. COVID-19 pandemija, pradinuko priežiūra ir tėvų psichologinė gerovė

2020 m. buvo atlikta psichologinio karantino poveikio apžvalga, kaip karantinas paveikė psichologinę sveikatą, psichologinę gerovę ir veiksniai, kurie prisideda prie šių padarinių ir juos sušvelnina, naudojantis ankstesnių, panašių susirgimų kaip COVID-19 tyrimais (2003 m. sunkaus ūminio kvėpavimo sindromo (SARS), 2014 m. Ebola, 2009 m. ir 2010 m. H1N1 gripo pandemija, Artimųjų Rytų kvėpavimo sindromu ir arklių gripas.) (Brooks et al., 2020, 913 p.). Daugumos tyrimų duomenimis, buvo gauta informacija apie neigiamą psichologinį poveikį, įskaitant potrauminio streso simptomus, sumišimą ir pyktį. Streso veiksniai apėmė ilgesnė karantino trukmė, infekcijos baimės, nusivylimas, nuobodulys, nepakankamas informacijos gavimas, finansiniai nuostoliai (Brooks et al., 2020, 912 p.). H1N1 gripo metu 2009 m. karantine uždarytų tėvų ir vaikų tyrimas parodė, kad didelis stresas atsirandantis dėl izoliacijos, padidino tėvų psichologinius išgyvenimus, kurie turėjo įtakos jų vaikų savijautai (Sprang & Silman, 2013). Vaikai, kurių tėvai patyrė didelį stresą, turėjo daugiau problemų bei gebėjo praščiau valdyti savo emocijas (Deater-Deckard & Panneton, 2017).

Kaip ir ankščiau minėtos pandemijos, COVID-19 pandemija taip pat yra susijusi su ekstremalia situacija ir galimais padariniais sveikatai. Tėvams, augintiems vaikus, teko susidurti su visiškai naujais pokyčiais. Lades ir kiti (2020) nustatė, kad didžiausią neigiamą poveikį COVID-19 pandemijos metu turėjo tie tėvai, kurie augino mokyklinio amžiaus vaikus, gavo pastovią

informaciją apie COVID-19 pandemiją, buvo darbe, ar patyrė su darbu susijusią socialinę sąveiką bei sąveiką su savo sutuoktiniu ar kitu svarbiu asmeniu.

Auginti pradinių klasių vaikų tėvams yra nelengvas uždavinys. Mokykla jų gyvenime vaidina svarbų vaidmenį, todėl tėvų psichologinei gerovei turėjo poveikio uždarytos mokyklos ir pakitusios darbo sąlygos, kai vaikai turėjo mokytis nuotoliniu būdu, o didžioji dalis tėvų dirbti iš namų ar visai jo neteko. Tėvai patyrė daug nerimo ir streso, ypač pandemijos poveikis pasijuto tiems tėvams, kurie turėjo aukštesnę psichologinę disstresą, kaip pvz. išsiskyrę ir vieni auginantys vaikus, jų psichologinė būseną pandemijos metu pablogėjo (Morelli et al., 2020).

Atlikus psichologinės gerovės vertinimus Vokietijoje, asmenų, turinčių vaikų, pasitenkinimas smarkiai sumažėjo, palyginti su asmenimis, kurie neturėjo finansiškai išlaikomų vaikų. Neigiamas poveikis buvo didesnis jaunesnių vaikų turintiems tėvams, moterims ir tiems, kurie turėjo žemesnę išsilavinimą (Huebener et al., 2020, 94 p.). Panašius tyrimo duomenis gavo ir Jungtinėje Karalystėje Etheridge & Spanting (2020) atliktas psichologinės gerovės vertinimas. Šio tyrimo metu taip pat buvo nustatytas neigiamas COVID-19 pandemijos poveikis psichologinei gerovei. Pastebėta, kad gerovės pablogėjimas pandemijos metu yra stipriai susijęs su šeimos pareigomis, finansinėmis aplinkybėmis ir su amžiumi: jaunas žmones paveikė kur kas stipriau nei vyresnius (Etheridge & Spanting, 2020).

Atlikto Jungtinėje Karalystėje tyrėjų Etheridge & Spanting (2020) tyrimo duomenimis, rastas kiekybiškai svarbus socialinių veiksmų vaidmuo. Mamų psichologinė savijauta pandemijos metu labiau suprastėjo nei tėvų. Mamos daugiau laiko praleidžia su vaikais nei tėvai, o vaikų priežiūra yra psichologiškai svarbus užsiėmimas. Jos taip pat jautė didesnę vienišumo jausmą (Etheridge & Spanting, 2020). Galimai dėl to, kad iki pandemijos turėjo daugiau draugų, o atsiradus apribojimams, jo neteko.

Didesnio socialinio žmonių rato turėjimas prieš pandemiją yra stipriai susijęs su didesniu savijautos pablogėjimu pandemijos pradžioje (Etheridge & Spanting, 2020). Tėvai, kurie iki pandemijos daug bendravo, turėjo daug gyvų kontaktų, patyrė stipresnius neigiamus psichologinės gerovės pokyčius. Pastebėta ir tai, kad tėvai, kurie daugiau pareigų prisėmė vaikų rūpinimusi, jų savijauta pastebimai pablogėjo. Labai panašus psichologinės gerovės pakitimas yra ir dėl pablogėjusios finansinės padėties, darbo praradimo ar pačių darbo sąlygų pakitimo (Etheridge & Spanting, 2020). Nors kituose literatūros šaltiniuose gauti duomenys rodo, kad nedarbas yra vienas iš svarbiausių neigiamą psichologinę gerovę skatinančių veiksnių (Winkelmann & Winkelmann, 1998), tačiau pastarieji tyrimai rodo, kad darbo netekimas ar finansų sumažėjimas labai panašiai neigiamai veikia kaip ir kitos gyvenimiškos sritys.

Tėvams, auginatimes vaikus, galimai pasireikš daug įvairių psichologinių sutrikimų simptomai, tokių kaip, psichologinio dissterso formos, įskaitant nerimą, baimę, depersiją,

stigamtizaciją, vengimo elgesį, dirglumą, nemigą ir potrauminio streso sutrikimą, susijusį su pandemija (Shayad & Mohammadi, 2020). Neigiamas psichologinis poveikis tėvams buvo padarytas ne tiek dėl pačios infekcijos užkrato, kiek dėl jų užgriuvusių rūpesčių – vaikų priežiūros, finansinio nesaugumo, socialinės atskirties. Kaip praneša Pasaulinė sveikatos organizacija, ši pandeminė situacija turės ilgalaikių neigiamų pasekmių psichologinei gerovei, todėl reikalinga investicija į psichologinės sveikatos paslaugas (PSO, 2020). Nesuteikiant tinkamos pagalbos tėvams, labai tikėtina, kad ateityje vaikai turės labai didelių neigiamų pasekmių.

1.6. Tyrimo problema, tikslas ir uždaviniai

Apžvelgus COVID-19 pandemijos ir dėl jos inicijuoto karantino pasekmes, galima teigti, kad viso pasaulio žmonių bendruomenės jas jau dar ilgoką laiką visose socialinio ir asmeninio funkcionavimo srityse. Visuomenės sveikatos specialistams, infekcinių ligų gydytojams, psichiatrams ir psichologams būtina žinoti išgyvenamos ir išgyventos pandemijos pasekmes. Jie turėtų būti pasirengę pasiūlyti efektyvias paslaugas didesnės rizikos asmenims (Hawryluck et al., 2005). Prie tokių psichologinės rizikos pandemijos aspektu priskirtinos ir šeimos, auginančios mažamečius vaikus: pandemijos poveikiui jautrūs tiek patys vaikai, tiek jų tėvai ar globėjai. Tokios šeimos ir jų nariai ypatingai jautrūs įvairiems nesklandumams (pvz., užsikrėtimo ir užkrėtimo baimė, nerimas dėl vaiko akademinės sėkmės visokių ribojimų fone), kai vaikas įtraukiamas į formalųjį ugdymą.

Pradinių klasių vaikai yra labai jautri asmenų grupė, kuri tik žengia į mokslo pasaulį ir pradeda mokytis naujų dalykų. Tėvai, auginantys tokio amžiaus vaikus, susiduria su nemažai iššūkių, kad būtų suteikta tinkama adaptacija ir prisitaikymas mokykloje. COVID-19 pandemija sujaukė visas nusistovėjusias mokymosi tvarkas, prie kurių tėvai turėjo išmokti prisitaikyti. Su šia tėvų grupe dar nėra atlikta daug tyrimų. Daugiausia tyrimų atlikta, kokias pasekmes atnešė pandemija vaikams ir paaugliams, tačiau labai nedaug dar tyrimų atlikta su tėvais, su kokiais sunkumais jiems teko susidurti, kokius emocinius išgyvenimus jie patyrė ir kaip tai paveikė jų psichologinę gerovę. Labai svarbu išsiaiškinti sunkumus su kuriais susidūrė vaikai pandemijos metu, bet ne kiek nemažesnė svarba suprasti ir tėvų emocinę būseną, nes ką jaučia vienas šeimos narys, tą labai greitai pajaučia ir kitas. Išsiaiškinus tėvų psichologinę gerovę bei patirtis COVID-19 pandemijos metu, būtų galima padėti tėvams, kad jie galėtų padėti savo vaikams.

Tyrimo tikslas – nustatyti tėvų, auginančių pradinių klasių vaikų, psichologinės gerovės ypatumus ir jos veiksnius COVID-19 pandemijos aplinkybėmis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti tėvų patirtis ir problemas auginant pradinių klasių mokinių šeimoje COVID-19 pandemijos aplinkybėmis.
2. Nustatyti tėvų turinčių ir neturinčių pradinių klasių vaikų psichologinės gerovės (pasitenkinimą įvairiais gyvenimo aspektais) ypatumus.
3. Nustatyti psichologinės gerovės lytinius skirtumus pandemijos aplinkybėmis.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo dalyviai

Tyrimo dalyviai buvo atrinkti naudojantis patogiąja imtimi iš visos Lietuvos. Respondentais buvo pasirinkti tėvai, kurie augina bent vieną pradinį klasių vaiką ir tėvai, kurie neaugina pradinį klasių vaiko(-ų). Viso tyrime dalyvavo 160 respondentų – turintys pradinį klasių vaiką – 109 ir neturintys – 51. Tyrime dalyvavo 134 moterys (turinčios pradinį klasių vaiką(-ų) – 101, neturinčios – 34) ir 25 vyrai (turintys pradinį klasių vaiką(-ų) – 8, neturintys – 17). Visų tyrime dalyvavusių amžiaus vidurkis - 35 (turinčių pradinį klasių vaiką, moterų, – 38 , vyrų – 36).

2.2. Tyrimo instrumentai

Kadangi COVID-19 pandemijos, pradinį klasių vaikus auginančių tėvų psichologinė gerovė ir jų patirtys dar yra pakankamai naujas tyrinėjimo objektas, šiame tyrime buvo parengtas klausimynas įvertinti tėvų finansinę padėtį, nuotolinio vaikų mokymosi patirtis bei darbą ir panaudotas VU Specialiosios psichologijos parengta *Lietuviškoji psichologinės gerovės skalė* (LPGS) (papildomasis variantas LPGS-P).

Klausimynas buvo sudarytas, remiantis 2020 metų aktualia tyrimų medžiaga (Dong et al., 2020; Lase et al., 2020), Lietuvos mokyklų apklausų analize, kokios pagalbos labiausiai trūko tėvams COVID-19 pandemijos metu bei anksčiau atliktų tyrimų analize, kuo geriau išgryninat norimas aktualijas.

Sudarant klausimyną, buvo laikomasi šių reikalavimų: suprantamai paaiškintas tyrimo atlikimo tikslas, pateikta aiški apklausos užpildymo instrukcija, pateikiami konkretūs ir suprantami klausimai, vengiant ilgų, atvirų, sudėtingų ar erzinančių klausimų (1 priedas).

Klausimyno struktūra ir turinys. Klausimyną sudarė 29 klausimai: 24 klausimai – uždaro tipo, 5 klausimai – atviro tipo. Klausimai suskirstyti į atskirus blokus, kurie atitinkamai reprezentuoja tiriamojo darbo kintamuosius: demografinė tiriamųjų padėtis, tėvų požiūrį į vaiko nuotolinį mokymąsi ir darbo derinimą COVID-19 pandemijos metu, tėvų, auginančių pradinį klasių vaiką(-us) psichologinę gerovę.

1 klausimyno bloke „*demografinė tiriamųjų padėtis*“. Jis susideda iš 14 klausimų (1-14 klausiami). Tyrimo dalyviai atsakinėjo į klausimus apie save, t.y. koks jų amžius, lytis, gyvenamoji vieta, išsilavinimas, šeimtinė padėtis, dabartinė veikla, kiek šeimoje vaikų, koks jų amžius, gaunamos šeimos vidutinės pajamos per mėnesį vienam asmeniui, įvertino esamą finansinę padėtį, įvertino savo

finansinę padėtį pandemijos metu. Taip pat atsakinėjo į klausimus apie savo sutuoktinius(-es) / partnerius(-es) (jei tokius turi), t.y. jų išsilavinimas, dabartinė veikla.

2 klausimyno bloke „*šėimos santykiai COVID-19 pandemijos metu*“. Buvo pateikti 3 teiginiai (15 klausimas), norit išsiaiškinti respondentų šėimos santykių pagerėjimą/pablogėjimą COVID-19 pandemijos metu. Teiginiai buvo pateikti naudojant ranginę skalę. Atsakymai žymimi, pasirenkant labiausiai tinkamą variantą: „*Labai pablogėjo*“, „*Pablogėjo*“, „*Nepakito*“, „*Pagerėjo*“, „*Labai pagerėjo*“. Tiriamiesiems buvo pateikti šie teiginiai: Santykiai su sutuoktiniu(-e) / partneriu(-e); Santykiai su vaiku(-ais); Santykiai su kitais šėimos nariais (pvz. tėvais, broliais, sesėmis ir pan.). Šios skalės vidinio suderinamumo rezultatus galima pamatyti 1 lentelėje.

1 lentelė. *Šėimos santykių skalės, vidinio suderinamumo rezultatai.*

Skalė	Chronbacho alpha rodiklis	Bendras teiginių skaičius
Šėimos santykiai COVID-19 pandemijos metu.	0,43	3

3 klausimyno bloke „*darbas ir vaiko(-ų) nuotolis mokymasis COVID-19 pandemijos metu*“. Viso 5 klausimai (nuo 16 iki 20).

- 16-17 klausimuose respondantai turėjo atsakyti ar jiems ir jų sutuoktiniams / partneriams (jei tokius turi) teko derinti darbą prie vaiko(-ų) nuotolinio mokymosi. Atsakymų variantus pažymint: „*Taip*“, „*Ne*“.
- 18-19 klausimuose reikėjo atsakyti: COVID-19 pandemijos metu Jūs dirbate(-ote); COVID-19 pandemijos metu Jūsų sutuoktinis(-ė) / partneris(-ė) (jei turite) dirbo(-a). Šių klausimų variantai žymini pasirenkant vieną iš variantų: „*Nuotoliniu būdu – iš namų*“, „*Darbo vietoje – ne iš namų*“, „*Dalis nuotolinio - iš namų, dalis darbo vietoje - ne iš namų*“, „*Nedirbau / Nedirbo*“, „*Kita (įrašykite)*“.
- 20 klausime pateikti 6 teiginiai Likerio skale. Atsakymai žymimi, pasirenkant labiausiai priimtina variantą: „*Visiškai nesutinku*“, „*Nesutinku*“, „*Daugiau nesutinku negu sutinku*“, „*Daugiau sutinku, negu nesutinku*“, „*Sutinku*“, „*Visiškai sutinku*“. Respondentams buvo pateikiami šie teiginiai: Man darbas iš namų ir vaikų nuotolinis mokymasis, tai puiki galimybė visiems šėimos nariams būti kartu; Mano darbas ir vaiko(-ų) nuotolinis mokymasis nesuderinami dalykai; Mano darbo kokybė nukenčia, nes reikia skirti laiko vaikui(-ams), kurie mokosi nuotoliniu būdu; Ateityje, jei tik būtų galimybė, norėčiau dirbi ir prižiūrėti vaikus besimokančius nuotoliniu būdu; Darbas ir nuotolinis vaikų mokymasis kartu, mane labai vargina; Dirbant, vaikų nuotolinis

mokymasis, man kelia papildomą stresą ir įtampą. Šios skalės vidinio suderinamumo rezultatus galima pamatyti žemiau pateiktoje 2 lentelėje.

2 lentelė. *Darbas ir vaiko(-ų) nuotolis mokymosi skalės, vidinio suderinamumo rezultatai.*

Skalė	Chronbacho alpha rodiklis	Bendras teiginių skaičius
Darbas ir vaiko(-ų) nuotolis mokymasis COVID-19 pandemijos metu.	0,87	6

4 klausimyno bloke „*nuotolinis vaikų mokymasis*“. Norima išsiaiškinti tiriamųjų nuomonę apie jų vaikų nuotolinį mokymąsi bei kiek dažnai tėvai praleido laiko šalia vaiko(-ų), kai jų pamokos vyko nuotoliniu būdu. Viso 2 klausimai (21 klausimas – 11 teiginių; 22 klausimas – 6 teiginiai):

- *Tėvų nuomonė apie vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi.* 21 klausime pateikiami teiginiai: Mano vaikui(-ams) patinka mokytis nuotoliniu būdu; Mano vaikas(-ai) nuotolinio mokymosi pagalba įgijo daugiau savarankiškumo; Mano vaikas(-ai) nuotolinio mokymosi pagalba įgijo daugiau organizuotumo; Mano vaiką(-us) reikia kontroliuoti, nuotolinių pamokų metu; Mano vaikui(-ams) nuotolinio mokymosi metu, sunku fiziškai išsėdėti prie kompiuterio; Mano vaikui(-ams) trūksta savikontrolės; Mano vaikui(-ams) sunku išlaikyti dėmesį, mokantis nuotoliu būdu; Mano vaiko(-ų) motyvacija mokytis padidėjo; Mano vaikui(-ams) trūksta gyvo kontakto su mokytoja; Mano vaikui(-ams) trūksta gyvo kontakto su klasės draugais; Mano vaikas(-ai) nori grįžti mokintis į mokyklą. Šie teiginiai buvo pateikimai naudojant ranginę skalę. Atsakymai žymimi pasirenkant labiausiai priimtina variantą: „*Visiškai nesutinku*“, „*Nesutinku*“, „*Daugiau nesutinku negu sutinku*“, „*Daugiau sutinku, negu nesutinku*“, „*Sutinku*“, „*Visiškai sutinku*“.
- *Vaiko(-ų) priežiūra, nuotolinio mokymosi metu.* 22 klausime pateikti teiginiai: Aš esu šalia vaiko(-ų); Mano sutuoktinis(-ė) / partneris(-ė) būna šalia vaiko(-ų); Aš ateinu pažiūrėti kaip sekasi vaikui(-ams); Man tenka kontroliuoti vaiką(-us); Aš padedu vaikui(-ams), jei ko nesupranta; Mano vaikas(-ai) savarankiškai jungiasi ir mokosi, aš tame nedalyvauju. Šie teiginiai buvo pateikimai naudojant ranginę skalę. Atsakymai žymimi pasirenkant labiausiai tinkantį atsakymą: „*Niekada*“, „*Labai retai*“, „*Kartais*“, „*Labai dažnai*“, „*Visada*“.

Abiejų skalių - tėvų nuomonė apie vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi ir vaiko(-ų) priežiūra, nuotolinio mokymosi metu vidinių skalių suderinamumo rezultatus galima pamatyti žemiau pateiktoje 3 lentelėje.

3 lentelė. Nuotolinio vaiko(-ų) mokymosi skalių, vidinio suderinamumo rezultatai.

Skalė	Chronbacho alpha rodiklis	Bendras teiginių skaičius
Tėvų nuomonė apie vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi.	0,88	11
Vaiko(-ų) priežiūra, nuotolinio mokymosi metu.	0,85	6

4 klausimyno bloke buvo norima išsiaiškinti kiek į vaikų ugdymą yra įsitraukęs sutuoktinis(-ė)/partneris(-ė) iki COVID-19 pandemijos ir ar buvo pokytis pačios COVID-19 pandemijos metu. Pateikiami klausimai (2 klausimai: 23 ir 24): Kaip vertinate savo sutuoktinio(-ės) / partnerio(-ės) įsitraukimą į vaiko(-ų) ugdymą iki COVID-19 pandemijos; Kaip vertinate savo sutuoktinio(-ės) / partnerio(-ės) įsitraukimą į vaiko(-ų) ugdymą COVID-19 pandemijos metu. Šio požiūrio vertinimas atliekamas skaičiuojant šešiabalėje skalėje vidutinius balus, naudojant ranginę skalę. Šių klausimų atsakymai žymimi, pasirenkant respondentų nuomone labiausiai tinkantį variantą: nuo „*Visiškai neįsitraukęs(-usi)*“ iki „*Visiškai įsitraukęs(-sui)*“.

5 apklausos bloke „*pagalba COVID-19 pandemijos metu*“ norima išsiaiškinti, kokios pagalbos tėvams labiausiai trūko COVID-19 pandemijos metu ir kur buvo kreiptasi, kai jos trūko, bei COVID-19 pandemijos esamos situacijos įvertinimo. Viso pateikiami 3 klausimai (25, 26 ir 29). Du klausimai su pasirenkamais atsakymų variantais ir vienas atviras.

- Norima išsiaiškinti (25 klausimas) kur buvo kreiptasi pagalbos COVID-19 pandemijos metu, kai vyko nuotolinis mokymas, tyrimo dalyviams buvo pateikiamas klausimas: Pagalbos, dėl nuotolinio vaiko(-ų) mokymosi kreipėtės į. Tyrimo dalyviams reikėjo pasirinkti vieną iš pateikiamų variantų: „*Mokyklą*“, „*Vaikų psichologą (pvz. dėl pagalbos susitvarkyti su vaiko(-ų) elgesiu)*“, „*Nuotolinio mokymo savanorių pagalbos centrą*“, „*Padėsim prisijungti*“, „*Niekur nesikreipiau*“, „*Kita (įrašykite)*“.
- Norima įvertinti COVID-19 pandemijos situaciją bendrai (26 klausimas), tyrimo dalyviams buvo pateikimas klausimas: Kaip vertinate COVID-19 pandemijos laikotarpį, kurį praleidote kartu su vaiku(-ais) namuose. Ar buvo apsunkinta Jūsų kasdienybė? Tiriamiesiems reikėjo pasirinkti vieną iš keturių, labiausiai jų nuomone

tinkamą variantą: „*Visai neapsunkinta*“, „*Šiek tiek apsunkinta*“, „*Labai apsunkinta*“, „*Ypač apsunkinta*“.

- Norint išsiaiškinti, kokios pagalbos apskirtai trūko tėvams COVID-19 pandemijos metu, buvo pateiktas atviras, pasirenkamas klausimas: „Kokios pagalbos Jums labiausiai trūko COVID-19 pandemijos metu?“.

6 klausimyno bloke pateikiama VU Specialiosios psichologijos parengta *Lietuviškoji psichologinės gerovės skalė* - LPGS (papildomasis variantas LPGS-P). LPGS-P sudaro 17 gyvenimo sričių, lemiančių asmens visuminį pasitenkinimą tuo, kas su juo vyksta. Pagal 10 balų Likerio skalę tiriamieji turėjo įvertinti savo pasitenkinimą. Išskirtos dvi subskalės: Pasitenkinimo savimi ir savo santykiais (reikėjo įvertinti pasitenkinimą: buitines sąlygomis; finansine padėtimi; darbu; mokymusi, studijomis; šeima; gyvenimo kasdienybėje; savimi kaip asmenybe; savo padėtimi visuomenėje; tarpasmeniniais santykiais) ir Pasitenkinimo gyvenimo sąlygomis (reikėjo įvertinti pasitenkinimą: savo fizine sveikata; savo dvasine savijauta; savo laisvalaikiu; tuo, kad yra vyras / moteris; savo gyvenimu praeityje; savo gyvenimu dabartyje; savo ateities perspektyvomis; savo gyvenimu apskirtai). Žemiau esančioje 4 lentelėje, pateikiamos vidinio suderinamumo originalios skalės (Kairys ir kt., 2013) ir esamo tyrimo subskalių vidinio suderinamumo rezultatai.

4 lentelė. *LPGS-P originalios ir esamo tyrimo subskalių, vidinio suderinamumo rezultatai.*

Subskalės	Originalios skalės Chronbacho alpha rodiklis	Esamo tyrimo Chronbacho alpha rodiklis	Bendras teiginių skaičius
Pasitenkinimas savimi ir santykiais	0,88	0,85	9
Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis	0,78	0,89	8
Bendra skalė	0,93	0,93	17

7 klausimyno bloke buvo norima išsiaiškinti „*tėvų emocinę būseną COVID-19 pandemijos metu*“. Bloką sudarė 11 teiginių (28 klausimas). Tyrimo dalyviams pateikiamas klausimas: „Ar patyrėte toliau išvardintus požymius COVID-19 pandemijos eigoje“ ir pateikiami teiginiai: Konkrečią baimę (dėl savo artimųjų, darbo, pajamų praradimo ir pan.); Stresą; Nerimą; Depresiją; Miego sutrikimus; Nuolatinio nuovargio jausmą; Nuobodulio jausmą; Pergedimą darbe; Pergedimą šeimos rūpesčiuose; Pyktį, agresiją; Teigiamus išgyvenimus. Šio bloko atsakymai buvo ranguojami, tyrėjams pasirenkant vieną tinkamiausią atsakymą: „*Niekada*“, „*Labai retai*“, „*Kartais*“, „*Labai dažnai*“, „*Visada*“. Šios skalės vidinio suderinamumo rezultatus galima pamatyti žemiau pateiktoje 5 lentelėje.

5 lentelė. Tėvų emocinės būsenos COVID-19 pandemijos metu skaliu, vidinio suderinamumo rezultatai.

Skalė	Chronbacho alpha rodiklis	Bendras teiginių skaičius
Tėvų emocinė būsena COVID-19 pandemijos metu.	0,87	11

2.3. Tyrimo eiga

Atliekant tyrimą, pirmiausia buvo sukurtas klausimynas, remiantis ankstesnių tyrimų duomenimis. Kad neapsunkinti tyrimo dalyvių, buvo sukurta kuo trumpesnė klausimyno versija. Esant COVID-19 pandemijos situacijai, popierinio klausimyno atsisakyta – sukurtas elektroninis klausimynas (manoapklausa.lt platformoje). Tyrimo dalyviai buvo atrinkti vadovaujantis patogiąja imtimi. Siekiant, kad klausimynas pasiektų tinkamą auditoriją – tėvus, turinčius pradinių klasių vaikus, jis buvo išsiųsta į 162 Lietuvos mokymosi įstaigas (pradines mokyklas, progimnazijas, pagrindines mokyklas), patalpinta į facebook platformą – tėvėlių forumus. Viso buvo užpildyta 160 klausimynų. Duomenys buvo renkami tris mėnesius (2021 m. vasario - balandžio mėn.).

Klausimyno pabaigoje, buvo pateikiama informacija, kur tyrimo dalyviai gali kreiptis, jei kiltų klausimų. Nebuvo nė vieno tyrimo dalyvio, kuris būtų susisiekęs. Taip pat visi apklausos dalyviai, kurie pageidavo gauti atlikto klausimyno apibendrintus duomenis, galėjo įrašyti savo el. pašta. Pageidaujančių gauti apibendrintus duomenis buvo 18. Gavus šio tyrimo rezultatus, apibendrinti duomenys, išsiųsti, jų pageidavusiems tyrimo dalyviams.

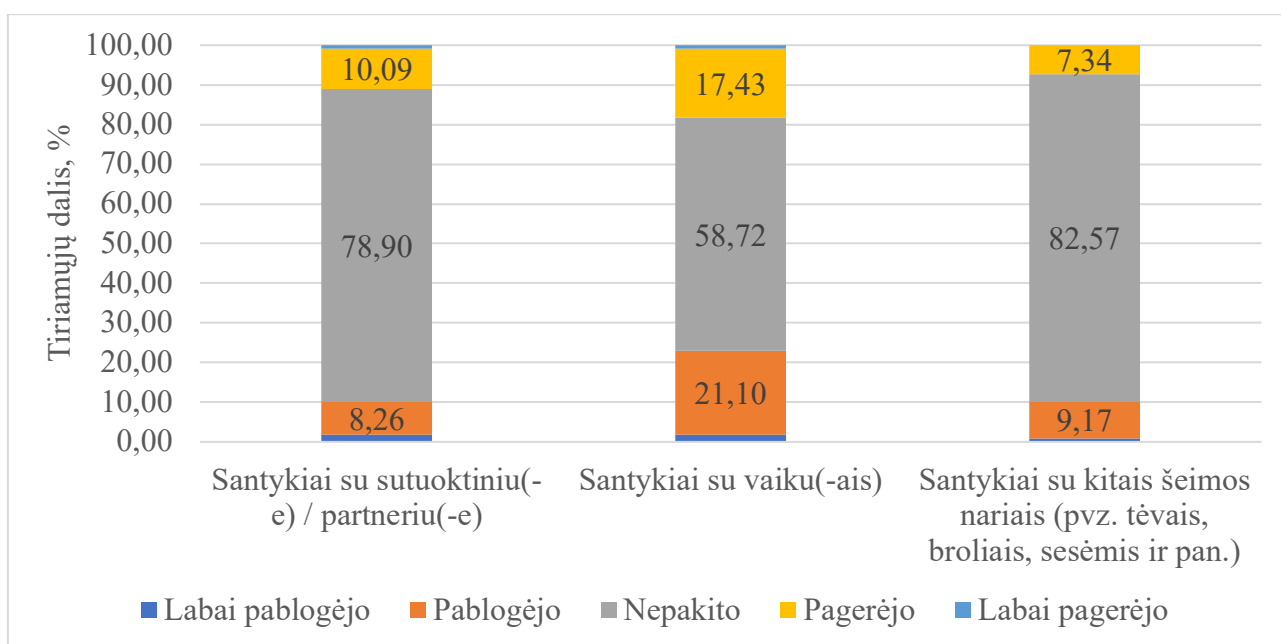
3. TYRIMO REZULTATAI

Surinkti duomenys buvo apdorojami naudojantis IBM SPSS Statistics 20 programos versija.

3.1. Tėvų patirtys ir problemos auginant pradinių klasių mokinių šeimoje COVID-19 pandemijos aplinkybėmis

Šeimos santykiai COVID-19 pandemijos metu

Šeimos santykių COVID-19 pandemijos metu įvertinimui buvo skirti trys teiginiai, kuriais vertinti santykių su sutuoktiniu/partneriu, vaiku(-ais), kitais šeimos nariais pokyčiai. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šių santykių pokyčius pateiktas 1 paveiksle.

1 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos santykių pokyčius, proc.

1 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad, daugumos tiriamųjų požiūriu, santykiai šeimoje nepakito. Santykių su kitais šeimos nariais (pavyzdžiui tėvais, broliais, seserimis ir kt.) pokyčių nepastebėjo net 82,57 proc. tyrimo dalyvių. Kadangi COVID-19 pandemijos metu Lietuvoje buvo ir tebėra įvestas karantinas, kurio metu tiesioginiai kontaktai buvo ribojami, remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad santykiai su kitais šeimos nariais buvo palaikomi nuotoliniu būdu. Santykių su sutuoktinių pakitimų nepastebėjo 78,90 proc. tiriamųjų. Santykiams su vaiku(-ais) būta pokyčių. Nors 57,72 proc. respondentų nurodė, kad santykiai su vaiku(-ais) nepakito, 21,10 proc. tiriamųjų išvelgė santykių pablogėjimą, o 17,43 proc. – pagerėjimą.

Šeimos santykių COVID-19 pandemijos metu aprašomoji statistika pateikta 6 lentelėje. Šioje lentelėje pateikti duomenys rodo, kad vidutiniai teiginių apie šeimos santykius įverčiai buvo gana

artimi, jie pateko į intervalą nuo 2,95 iki 3,00 balų. Didžiausias pagerėjimas išvelgtas santykiuose su sutuoktiniu, partneriu ($M=3,00$; $SD=0,544$).

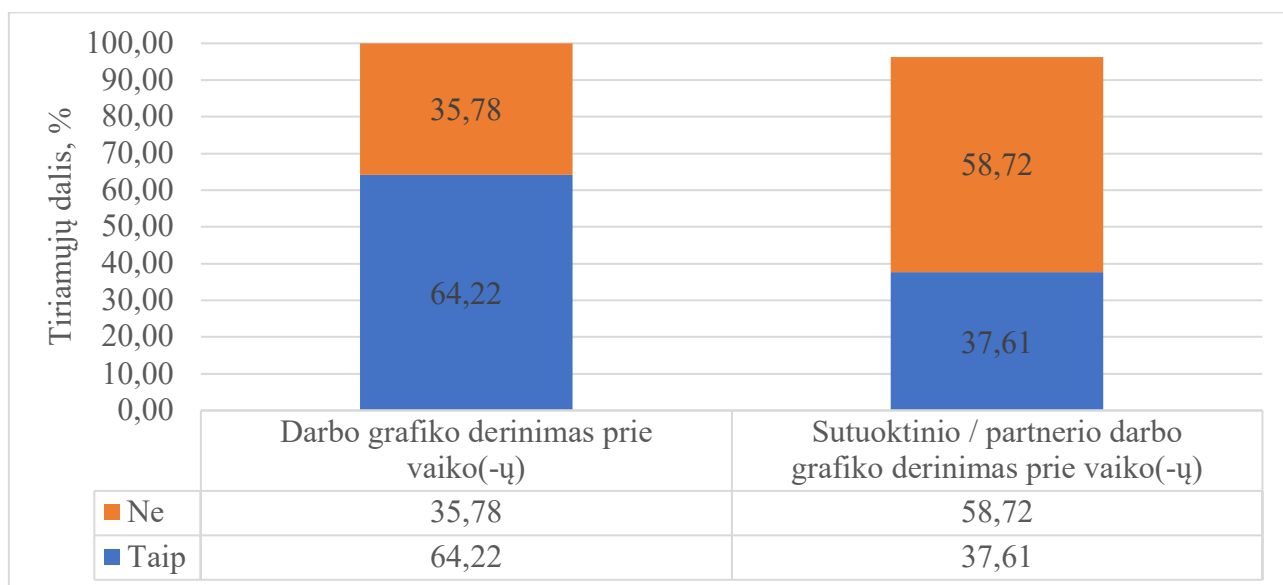
6 lentelė. Šeimos santykių COVID-19 pandemijos metu aprašomoji statistika.

Santykiai	N	Min	Max	M	SD
Santykiai su sutuoktiniu(-e) / partneriu(-e)	109	1	5	3,00	0,544
Santykiai su vaiku(-ais)	109	1	5	2,95	0,705
Santykiai su kitais šeimos nariais (pvz. tėvais, broliais, sesėmis ir pan.)	109	1	4	2,96	0,450

Šeimos santykių COVID-19 pandemijos metu teiginių bloko įvertinimui, kiekvienam respondentui atskirai buvo apskaičiuoti visų trijų teiginių vidurkiai. Jie pateko į intervalą nuo 1,67 iki 4,00 balų.

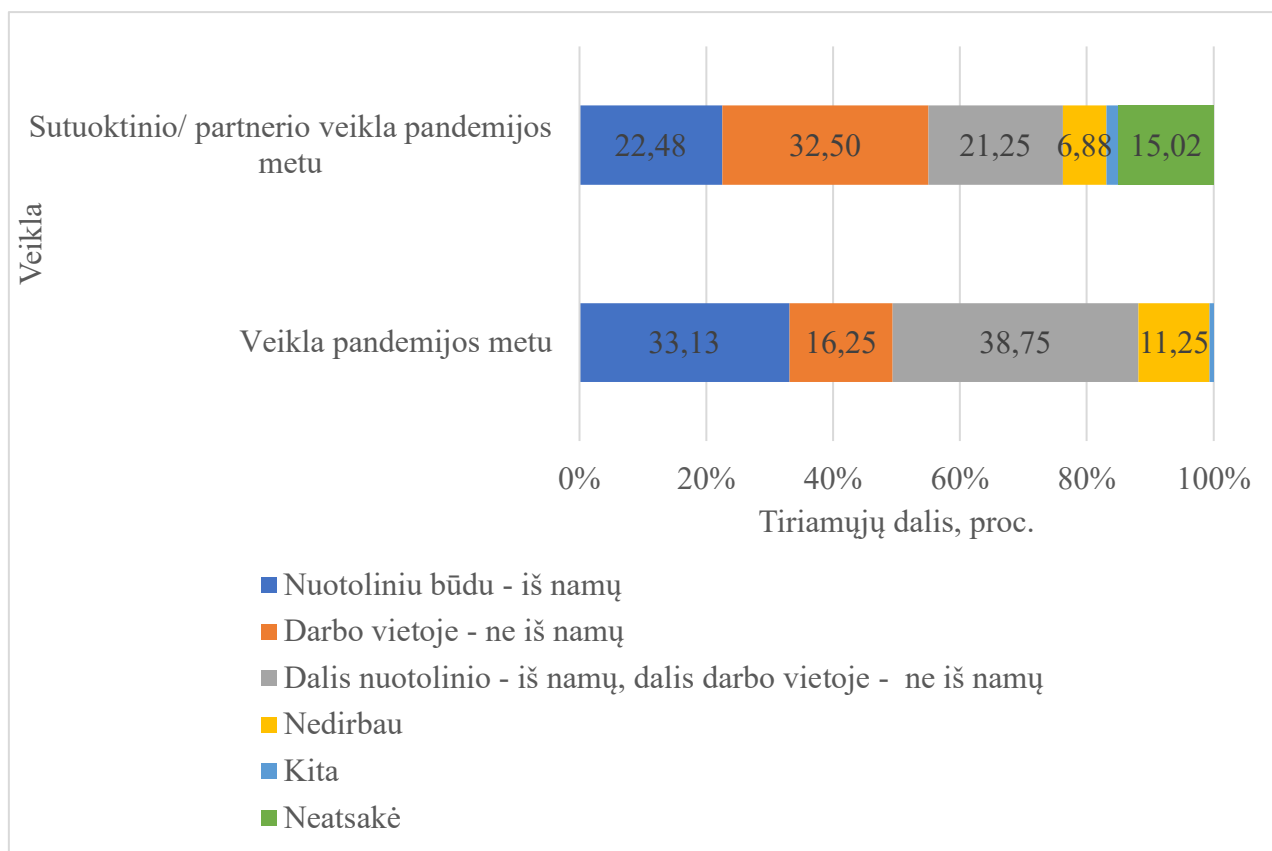
Darbas ir vaiko(-ų) nuotolinis mokymasis COVID-19 pandemijos metu

Vertinant darbo ir vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi COVID-19 pandemijos metu, tyrimo dalyvių buvo klausiama, ar jiems ir jų sutuoktiniams ar partneriams teko derinti darbo grafiką prie vaiko(-ų) nuotolinio mokymosi. Į šį klausimą atsakinėjo tik tiriamieji, auginantys pradinį klasių vaiką(-us). Tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų į minėtus klausimus rezultatus pateiktas 2 paveiksle.

2 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo grafiko derinimą prie vaiko(-ų) COVID-19 pandemijos metu, proc.

Tyrimo rezultatai rodo, kad net 64,22 proc. tiriamųjų pandemijos metu savo darbo grafiką derino prie vaiko(-ų) nuotolinio mokymosi. To nedarė tik kiek daugiau nei trečdalis tiriamųjų (35,78 proc.). Prie vaiko(-ų) nuotolinio mokymosi savo darbo grafikus derino ir 37,61 proc. sutuoktinių / partnerių.

3 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal veiklą COVID-19 pandemijos metu, proc.

Nustatyta, kad tyrimo imtyje dominavo tiriamieji, kurie COVID-19 pandemijos metu dirbo nuotoliniu būdu (iš namų). Tokių tyrimo dalyvių dalis siekė 33,13 proc. Sutuoktiniai ar partneriai dažniau dirbo darbo vietoje (3 pav.).

Tėvams, auginantiems pradinį klasių vaiką(-us) buvo pateikti 6 papildomi teiginiai apie darbą ir vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi COVID-19 pandemijos metu. Šių teiginių aprašomoji statistika pateikta 7 lentelėje.

7 lentelė. Darbo ir vaiko(-ų) nuotolinio mokymosi COVID-19 pandemijos metu aprašomoji statistika

Teiginiai	Min	Max	M	SD
Man darbas iš namų ir vaikų nuotolinis mokymasis, tai puiki galimybė visiems šeimos nariams būti kartu	1,00	6,00	2,75	1,382
Mano darbas ir vaiko(-ų) nuotolinis mokymasis nesuderinami dalykai	1,00	6,00	3,63	1,399

Mano darbo kokybė nukenčia, nes reikia skirti laiko vaikui(-ams), kurie mokosi nuotoliniu būdu	1,00	6,00	4,31	1,585
Darbas ir nuotolinis vaikų mokymasis kartu, mane labai vargina	1,00	6,00	2,17	1,253
Ateityje, jei tik būtų galimybė, norėčiau dirbti ir prižiūrėti vaikus besimokančius nuotoliniu būdu	1,00	6,00	4,67	1,395
Dirbant, vaikų nuotolinis mokymasis, man kelia papildomą stresą ir įtampą	1,00	6,00	4,54	1,444

7 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad didžiausią pritarimą respondentai išreiškė teiginiui, nurodančiam, kad ir ateityje, esant galimybei, būtų noras dirbti ir prižiūrėti vaikus besimokančius nuotoliniu būdu ($M=4,67$; $SD=1,395$).

Apibendrinant atliktą darbo ir vaiko(ų) nuotolinio mokymosi COVID-19 pandemijos metu analizę, galima teigti, kad tarp tiriamųjų gana dažnas darbo grafiko derinimas prie vaiko(-ų) nuotolinio mokymosi. Tėvai, auginantys pradinį klasių vaikus, viena vertus, ir ateityje norėtų dirbti ir prižiūrėti vaikus, besimokančius nuotoliniu būdu, tačiau kita vertus – dėl to patiria papildomą stresą, įtampą, nukenčia jų darbo kokybė.

Nuotolinis vaikų mokymasis

Tiriamųjų buvo paprašyta išreikšti savo (ne)pritarimą teiginiams apie nuotolinį vaikų mokymąsi. Šio bloko teiginių aprašomoji statistika pateikta 8 lentelėje.

8 lentelė. *Tėvų nuomonės apie vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi aprašomoji statistika*

Teiginiai	Min	Max	M	SD
Mano vaikui(-ams) patinka mokytis nuotoliniu būdu	1,00	6,00	3,36	1,273
Mano vaikas(-ai) nuotolinio mokymosi pagalba įgijo daugiau savarankiškumo	1,00	6,00	3,50	1,392
Mano vaikas(-ai) nuotolinio mokymosi pagalba įgijo daugiau organizuotumo	1,00	6,00	3,25	1,389
Mano vaiką(-us) reikia kontroliuoti, nuotolinių pamokų metu	1,00	6,00	4,01	1,456
Mano vaikui(-ams) nuotolinio mokymosi metu, sunku fiziškai išsėdėti prie kompiuterio	1,00	6,00	4,01	1,481
Mano vaikui(-ams) trūksta savikontrolės	1,00	6,00	3,66	1,409
Mano vaikui(-ams) sunku išlaikyti dėmesį, mokantis nuotoliu būdu	1,00	6,00	3,91	1,378

Mano vaiko(-ų) motyvacija mokytis padidėjo	1,00	5,00	2,42	1,030
Mano vaikui(-ams) trūksta gyvo kontakto su mokytoja	2,00	6,00	5,32	0,815
Mano vaikui(-ams) trūksta gyvo kontakto su klasės draugais	3,00	6,00	5,51	0,661
Mano vaikas(-ai) nori grįžti mokintis į mokyklą	1,00	6,00	5,01	1,182

Tėvų, auginančių pradinį klasių vaikus, požiūriu, vaikui(-ams) trūksta gyvo kontakto su klasės draugais ($M=5,51$; $SD=0,661$). Atkreiptas dėmesys ir į gyvo kontakto su mokytoja trūkumą ($M=5,32$; $SD=0,815$). Mokantis nuotoliniu būdu motyvacija mokytis didėja labai nežymiai ($M=2,42$; $SD=1,030$).

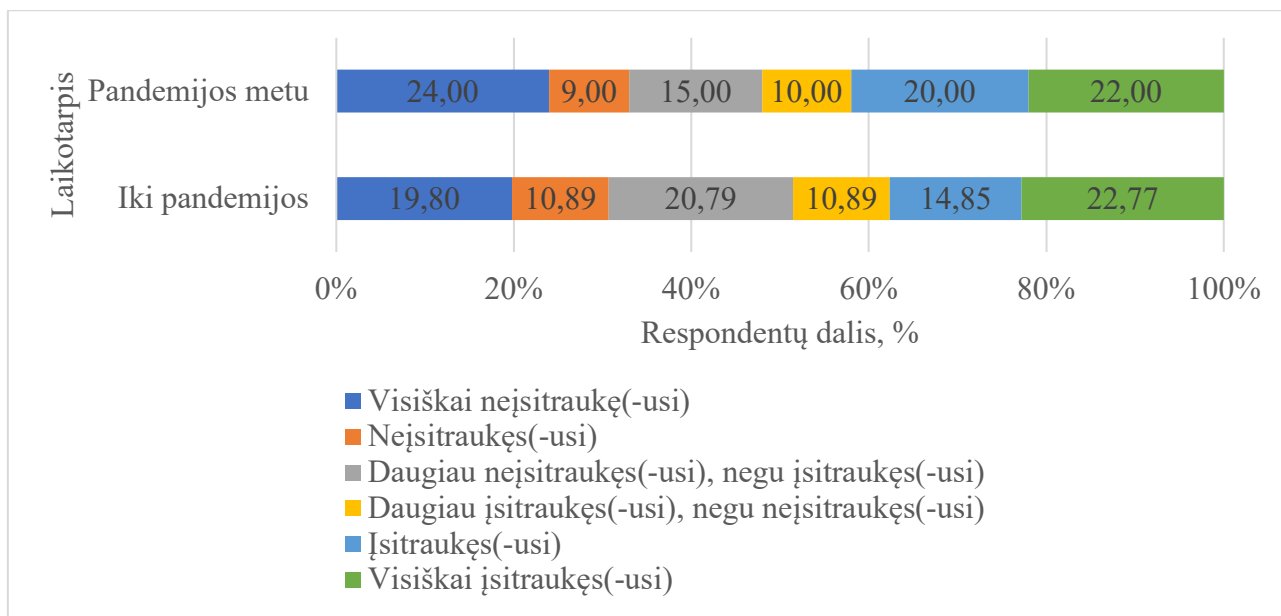
Nuotoliniam vaikų mokymuisi įvertinti nagrinėta ir vaiko(-ų) priežiūra nuotolinio mokymosi metu. Šios subskalės teiginių aprašomoji statistika pateikta 9 lentelėje.

9 lentelė. *Vaiko(-ų) priežiūros nuotolinio mokymosi metu aprašomoji statistika*

Teiginiai	Min	Max	M	SD
Aš esu šalia vaiko(-ų)	1,00	5,00	2,97	1,243
Mano sutuoktinis(-ė) / partneris(-ė) būna šalia vaiko(-ų)	1,00	5,00	2,31	1,222
Aš ateinu pažiūrėti kaip sekasi vaikui(-ams)	1,00	5,00	3,28	1,146
Man tenka kontroliuoti vaiką(-us)	1,00	5,00	3,06	1,257
Aš padedu vaikui(-ams), jei ko nesupranta	1,00	5,00	3,69	0,950
Mano vaikas(-ai) savarankiškai jungiasi ir mokosi, aš tame nedalyvauju	1,00	5,00	3,59	1,234

Tėvai išreiškė stiprų polinkį padėti vaikui(-ams), jei jie ko nesupranta ($M=3,69$; $SD=0,950$), tačiau išryškintas ir savarankiškumo vaikui suteikimas, nedalyvaujant jungimosi ir mokymosi procesuose ($M=3,59$; $SD=1,234$).

Tiriamieji įvertino ir savo sutuoktinio/partnerio įsitraukimą į vaiko(-ų) ugdymą iki COVID-19 pandemijos ir jos metu. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sutuoktinių/partnerių įsitraukimą pateiktas 4 paveiksle.

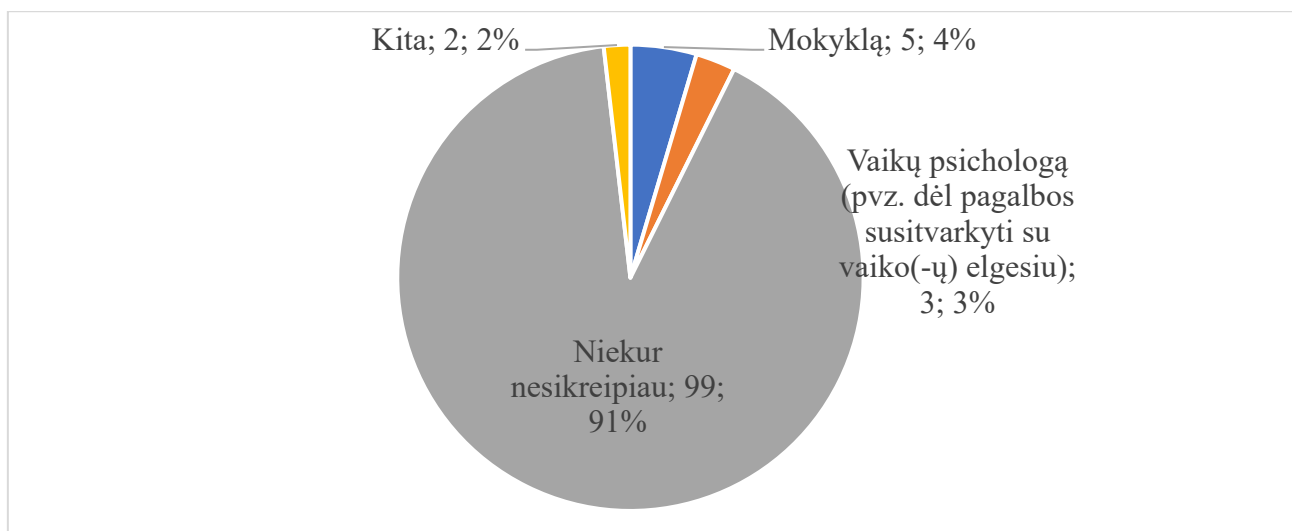

4 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sutuoktinių / partnerių įsitraukimą į vaiko(-ų) ugdymą iki COVID-19 pandemijos ir jos metu, proc.

Tyrimo rezultatai rodo, kad visiškai į vaiko(ų) ugdymą įsitraukusių sutuoktinių/partnerių dalis tiek iki pandemijos, tiek jos metu išliko panaši. Tai leidžia daryti prielaidą, kad maksimalų įsitraukimą į vaiko(ų) ugdymą demonstruojančių sutuoktinių/partnerių nuostatų dėl įsitraukimo nepakoregavo pakitusi vaikų ugdymo realybė.

Pagalba COVID-19 pandemijos metu

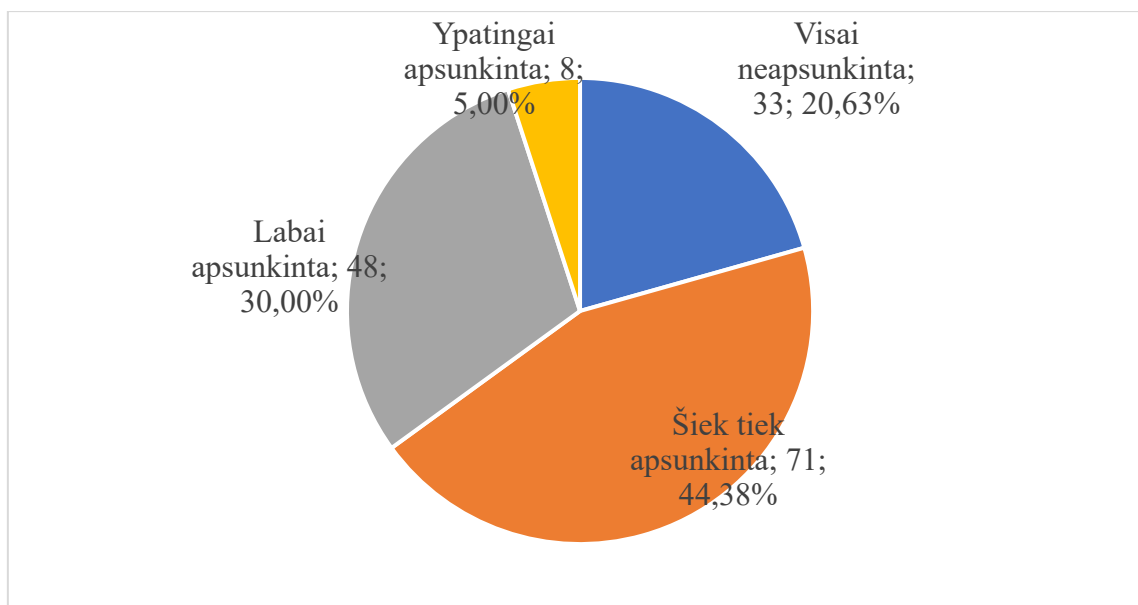
Tyrimo metu tėvų, auginančių pradinių klasių vaikus, buvo klausiama, ar dėl nuotolinio mokymosi jie kreipėsi pagalbos į mokyklą, vaikų psichologą, ar kitur. Tiriamųjų pasiskirstymas šiuo aspektu pateiktas 5 paveiksle.

5 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pagalbos, į kuriuos kreiptasi, šaltinius, proc.

Klausimyno rezultatai rodo, kad tėvai, auginantys pradinių klasių vaikus, pagalbos dažniausiai niekur nesikreipia (90,83 proc.). Beveik 5 proc. tiriamųjų pagalbos kreipėsi į mokyklą. Į vaikų psichologus kreipiamasi tik labai retais atvejais (2,75 proc.).

Tikėtina, kad COVID-19 pandemijos laikotarpis apsunkino kasdienybę. Tiriamųjų pasiskirstymas šiuo aspektu pateiktas 6 paveiksle.

6 pav. Tiriamųjų kasdienybės apsunkinimo vertinimus, leidžiant laiką su vaiku namuose COVID-19 pandemijos laikotarpiu, proc.

Nustatyta, kad dažniais atvejais leidžiant laiką su vaiku namuose kasdienybė šiek tiek apsunkinama (44,38 proc.). Beveik trečdalis tiriamųjų nurodė, kad jų kasdienybė labai apsunkinama. Tik maždaug vienu iš penkių atvejų kasdienybė, leidžiant laiką su vaiku namuose COVID-19 laikotarpiu buvo visai neapsunkinta.

Apibendrinant pagalbos COVID-19 pandemijos metu vertinimą, galima teigti, kad leidžiant laiką su vaiku namuose kasdienybė COVID-19 pandemijos metu dažniausia apsunkinama. Apsunkinimo mastas greičiausiai nėra toks stiprus, kad tėvai, auginantys pradinių klasių vaikus, ieškotų pagalbos mokykloje, pas vaikų psichologus ar kitur.

Tėvų emocinė būseną COVID-19 pandemijos metu

Tėvų emocinės būsenos COVID-19 pandemijos metu aprašomoji statistika pateikta 10 lentelėje.

10 lentelė. *Tėvų emocinės būsenos COVID-19 pandemijos metu aprašomoji statistika*

Požymiai	Min	Max	M	SD
Konkrečią baimę (dėl savo artimųjų, darbo, pajamų praradimo ir pan.)	1,00	5,00	2,76	1,008

Stresą	1,00	5,00	3,20	0,950
Nerimą	1,00	5,00	3,10	0,998
Depresiją	1,00	5,00	1,86	0,983
Miego sutrikimus	1,00	5,00	2,38	1,086
Nuolatinio nuovargio jausmą	1,00	5,00	2,86	1,049
Nuobodulio jausmą	1,00	5,00	2,54	1,051
Perdegimą darbe	1,00	5,00	2,76	1,043
Perdegimą šeimos rūpesčiuose	1,00	5,00	2,65	1,139
Pyktį, agresiją	1,00	5,00	2,36	1,037
Teigiamus išgyvenimus	1,00	5,00	3,40	0,711

Tyrimo rezultatai rodo, kad nepaisant to, kad COVID-19 pandemija sukėlė didžiulių iššūkių, tėvai, auginantys pradinį klasių vaikus stipriausiai patyrė teigiamus išgyvenimus. Šių išgyvenimų patyrimo vidurkis – 3,40 balo iš 5,00 galimų. Nors teigiami išgyvenimai dominavo, gana stipri ir streso bei nerimo raiška – ji atitinkamai siekė 3,20 ir 3,10 balo.

Psichologinės gerovės vertinimas

Siekiant nustatyti tėvų, auginančių pradinį klasių vaiką, psichologinės gerovės ypatumus ir jos veiksnius, COVID-19 pandemijos aplinkybėmis, atliktas empirinis tyrimas, į kurio instrumentą buvo įtraukta Lietuviškoji psichologinės gerovės skalė. Pasitenkinimą skirtingomis šioje skalėje nurodytomis sritimis išreiškė tiek pradinio mokyklinio amžiaus vaikus auginantys tėvai, tiek vaikų neauginantys asmenys. Iš viso tyrime dalyvavo 160 tiriamųjų, iš kurių pradinio mokyklinio amžiaus vaikus augina 109 (68,13 proc.). Visų tiriamųjų psichologinės gerovės ir ją sudarančių subskalė aprašomoji statistika pateikta 11 lentelėje.

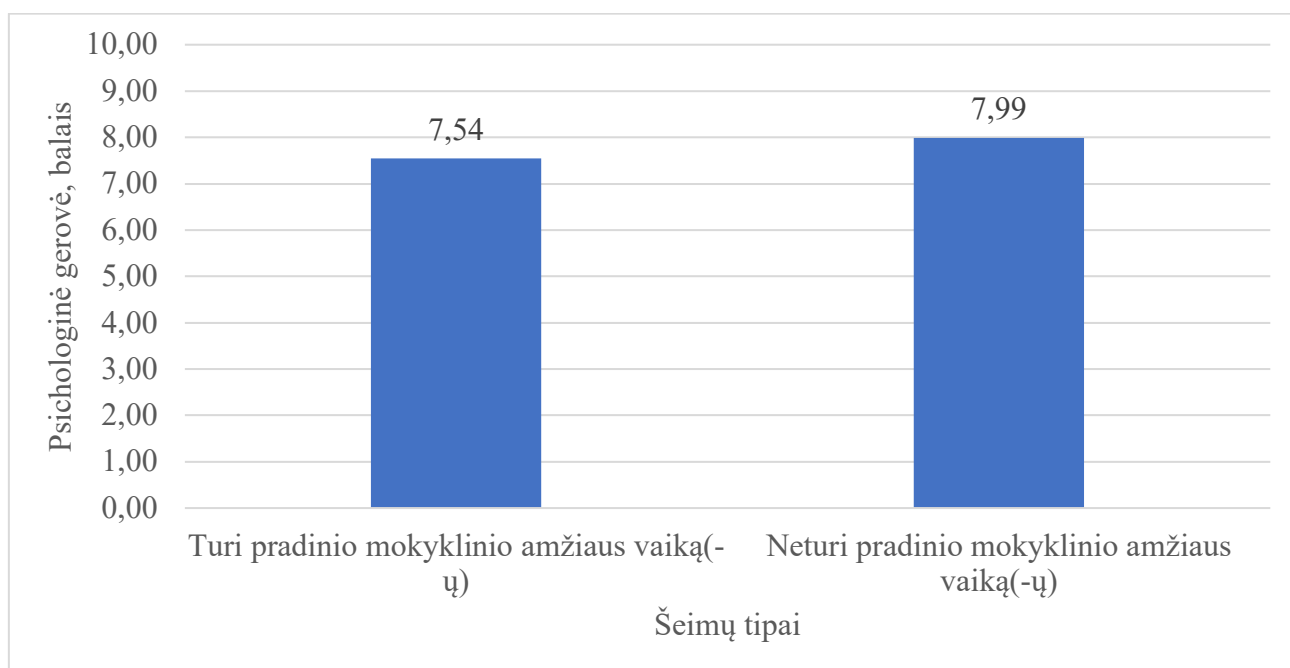
11 lentelė. *Psichologinės gerovės aprašomoji statistika*

Subskalė / skalė	Min	Max	M	SD
Pasitenkinimas savimi ir sąlygomis	1,67	10,00	7,67	1,31
Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis	2,63	10,00	7,71	1,46
Psichologinė gerovė	2,41	10,00	7,69	1,32

Pastaba: Min – mažiausia reikšmė, Max – didžiausia reikšmė, *M* – vidurkis, *SD* – standartinis nuokrypis.

11 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad tiriamųjų pasitenkinimas savimi ir sąlygomis COVID-19 pandemijos aplinkybėmis siekė nuo 1,67 iki 10,00 balų. Pasitenkinimo gyvenimo sąlygomis vertinimų intervalas – nuo 2,63 iki 10,00 balų. Bendras psichologinės gerovės įvertis siekė nuo 2,41 iki 10,00 balų. Tiek psichologinės gerovės, tiek jos subskalių vidurkiai laikytini gana aukštais – visi jie tyrimo metu buvo didesni nei 7 balai. Savo psichologinę gerovę COVID-19 aplinkybėmis tyrimo dalyviai įvertino vidutiniškai 7,69 balo iš 10,00 galimų.

Tikėtina, kad psichologinė gerovė gali būti skirtinga pradinio mokyklinio amžiaus vaiką auginančiose šeimose ir šeimose, neturinčiose tokio amžiaus vaikų. Prieš atliekant palyginimą, pirmiausia būtina nustatyti, ar psichologinės gerovės skirstinys atitinka normalųjį skirstinį. Tuo tikslu atliktas Kolmogorovo-Smirnovio testas. Šio testo rezultatai rodo, kad nagrinėjamas skirstinys reikšmingai skiriasi nuo normaliojo, kadangi *p* reikšmė yra mažesnė už 0,05 ($p=0,001$). Tai reiškia, kad normaliojo duomenų pasiskirstymo nėra. Tokiu atveju skirtumų tarp dviejų nepriklausomų imčių palyginimui atliekami Man-Witney U testai. Šio testo rezultatai parodė, kad skirtumai tarp pradinio mokyklinio amžiaus vaiką auginančių šeimų ir šeimų, neturinčių tokio amžiaus vaikų, yra reikšmingi ($p=0,027$). Psichologinė gerovė minėtose tiriamųjų grupėse pateikta 7 paveiksle.

7 pav. Tiriamųjų, turinčių pradinio mokyklinio amžiaus vaiką(-ų) ir jų neturinčių psichologinės gerovės vidurkiai, balais

7 paveiksle pateikti rezultatai rodo, kad tiriamųjų, kurių šeimose auga pradinio mokyklinio amžiaus vaikas(-ai) psichologinė gerovė buvo pastebimai žemesnė už šeimų, kurios neturi tokio amžiaus vaikų. Psichologinės gerovės vidutiniai įverčiai siekė atitinkamai 7,54 ir 7,99 balų.

3.2. Tėvų turinčių ir neturinčių pradinių klasių vaikų psichologinės gerovės (pasitenkinimą įvairiais gyvenimo aspektais) ypatumai

Anketinėje apklausoje dalyvavo 24–49 metų amžiaus tiriamieji. Siekiant nustatyti psichologinės gerovės sąsajas su amžiumi, skaičiuotas Pirsono koreliacijos koeficientas. Šis koeficientas skaičiuotas ir vertinant vidutinių mėnesio pajamų, tenkančių vienam asmeniui, sąsajas su psichologine gerove. Tyrime dalyvavo asmenys, kurių pajamos per mėnesį vidutiniškai siekia nuo 0 iki 6000 eurų. Pirsono koreliacijos testų rezultatai pateikti 12 lentelėje.

12 lentelė. Koreliacija tarp psichologinės gerovės ir amžiaus, vidutinių mėnesio pajamų

Rodikliai	Amžius	Vidutinės mėnesio pajamos, tenkančios vienam asmeniui	Pasitenkinimas savimi ir sąlygomis	Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis	Psichologinė gerovė
Amžius	1	-0,081	0,009	-0,101	-0,048
Vidutinės mėnesio pajamos, tenkančios vienam asmeniui	-0,081	1	,259**	,193*	,237**
Pasitenkinimas savimi ir sąlygomis	0,009	,259**	1	,824**	,955**
Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis	-0,101	,193*	,824**	1	,955**
Psichologinė gerovė	-0,048	,237**	,955**	,955**	1

12 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad tarp amžiaus ir psichologinės gerovės nėra reikšmingo ryšio. Reikšmingas tiesioginis ryšys nustatytas tarp vidutinių mėnesio pajamų, tenkančių vienam asmeniui ir abiejų psichologinės gerovės subskalių: pasitenkinimo savimi ir sąlygomis ($r=0,259$; $p=0,001$), pasitenkinimo gyvenimo sąlygomis ($r=0,193$; $p=0,014$). Tai reiškia, kad didėjant vidutinėms mėnesio pajamoms, tenkančioms vienam asmeniui, stiprėja pasitenkinimas savimi ir sąlygomis, pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis, ir atvirkščiai – stiprėjant pasitenkinimui minėtais aspektais, didėja ir vidutinės mėnesio pajamos, tenkančios vienam asmeniui. Pajamos tiesioginiu reikšmingu ryšiu susijusios ir su bendroju psichologinės gerovės įverčiu ($r=0,237$; $p=0,003$). Tokie

tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad didėjant pajamoms, psichologinė gerovė stiprėja, ir atvirkščiai – stiprėjant psichologinei gerovei, vidutinės mėnesio pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui auga.

Siekiant nustatyti, ar psichologinė gerovė yra susijusi su gyvenamąja vieta, asmenimis, kuriais gyvena, šeimynine padėtimi, savo ir sutuoktinio/partnerio dabartine veikla, atlikti Chi kvadrato testai. Šių testų rezultatai pateikti 13 lentelėje. Chi kvadratų reikšmės, kurių reikšmingumas neviršija 0,05, lentelėje pažymėtos pilka spalva.

13 lentelė. *Chi kvadrato testai tarp psichologinės gerovės ir gyvenamosios vietos, asmenų, su kuriais gyvenama, šeimyninės padėties, savo ir sutuoktinio/partnerio dabartinės veiklos*

Rodikliai		Pasitenkinimas savimi ir sąlygomis	Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis	Psichologinė gerovė
Gyvenamoji vieta	χ^2	131,047	97,719	160,429
	p	0,002	0,322	0,059
Asmenys, su kuriais gyvenama	χ^2	125,842	123,399	190,328
	p	0,998	1,000	1,000
Šeimyninė padėtis	χ^2	136,070	131,815	195,496
	p	0,386	0,632	0,596
Dabartinė veikla	χ^2	375,587	357,830	473,543
	p	0,000	0,000	0,000
Sutuoktinio partnerio dabartinė veikla	χ^2	166,505	102,983	170,318
	p	0,006	0,934	0,740

Tyrimo rezultatai rodo, kad pasitenkinimas savimi ir sąlygomis reikšmingai skiriasi tarp tiriamųjų, kurie gyvena mieste, rajono centre, miestelyje/kaime, ne Lietuvoje ($\chi^2=131,047$; $p=0,002$). Stipriausiai išreikšta psichologinė gerovė būdinga tiriamiesiems, gyvenantiems mieste ($M=7,77$), kiek silpnesnė – gyvenantiems miestelyje ar kaime ($M=7,47$) (žr. 15 lent.).

14 lentelė. *Pasitenkinimo savimi ir sąlygomis vidurkiai tiriamųjų grupėse pagal gyvenamąją vietą, dabartinę veiklą, sutuoktinio/partnerio dabartinę veiklą*

Rodikliai		M	N	SD
Gyvenamoji vieta	Miestas	7,77	135	1,217
	Rajono centras	6,35	7	2,498
	Miestelis/kaimas	7,47	18	1,135

Dabartinė veikla	Dirbu	7,78	137	1,182
	Esu bedarbis(-ė)	5,19	6	1,963
	Studijuojų/mokausi	7,40	5	0,780
	Esu gimdymo/vaiko priežiūros atostogose	7,90	8	1,146
	Gyvenu remiamas(-a) valstybės/iš pašalpų	9,67	1	
	Kita	5,89	2	0,157
Sutuoktinio / partnerio dabartinė veikla	Dirba	7,74	116	1,215
	Bedarbis(-ė)	6,75	4	1,751
	Studijuoja/mokosi	8,52	3	0,501
	Yra gimdymo/vaiko priežiūros atostogose	7,56	2	2,671

Reikšmingi pasitenkinimo savimi ir sąlygomis skirtumai nustatyti ir vertinant pagal tiriamojo bei jo sutuoktinio/partnerio dabartinės veiklos kriterijus. Stipriausiai išreikštas pasitenkinimas savimi ir sąlygomis būdingas gyvenantiems remiamiems valstybės/iš pašalpų ($M=9,67$). Tiriamiesiems, esantiems gimdymo/vaiko priežiūros atostogose taip pat būdingas gana aukštas pasitikėjimas savimi ir sąlygomis ($M=7,90$). Žemiausias pasitikėjimas savimi ir sąlygomis nustatytas bedarbių grupėje ($M=5,19$). Pasitikėjimas savimi ir sąlygomis žemiausias ir tuomet, kai nedirba sutuoktinis ar partneris ($M=6,75$). Tiriamųjų, kurių partneriai studijuoja ar mokosi, pasitenkinimas savimi ir sąlygomis buvo didžiausias ($M=8,52$).

Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis, kaip rodo 15 lentelėje pateikti duomenys, reikšmingai skiriasi tik skirtingos dabartinės veiklos tiriamųjų grupėse ($\chi^2=357,830$; $p=0,000$). Šiose grupėse reikšmingi ir psichologinės gerovės skirtumai ($\chi^2=473,543$; $p=0,000$). Pasitenkinimo gyvenimo sąlygomis ir psichologinės gerovės vidurkiai tiriamųjų grupėse pagal dabartinę veiklą pateikti 15 lentelėje.

15 lentelė. Pasitenkinimo gyvenimo sąlygomis ir psichologinės gerovės vidurkiai tiriamųjų grupėse pagal dabartinę veiklą

Rodikliai	Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis	Psichologinė gerovė
M	7,73	7,76
Dirbu	N	137
	SD	1,227

	M	6,00	5,57
Esu bedarbis(-ė)	N	6	6
	SD	2,149	1,970
	M	8,15	7,75
Studijuoju / mokausi	N	5	5
	SD	1,580	1,098
	M	8,25	8,07
Esu gimdymo / vaiko priežiūros atostogose	N	8	8
	SD	0,975	1,016
	M	10,00	9,82
Gyvenu remiamas(-a) valstybės / iš pašalpų	N	1	1
	SD	-	-
	M	6,25	6,06
Kita	N	2	2
	SD	0,707	0,250

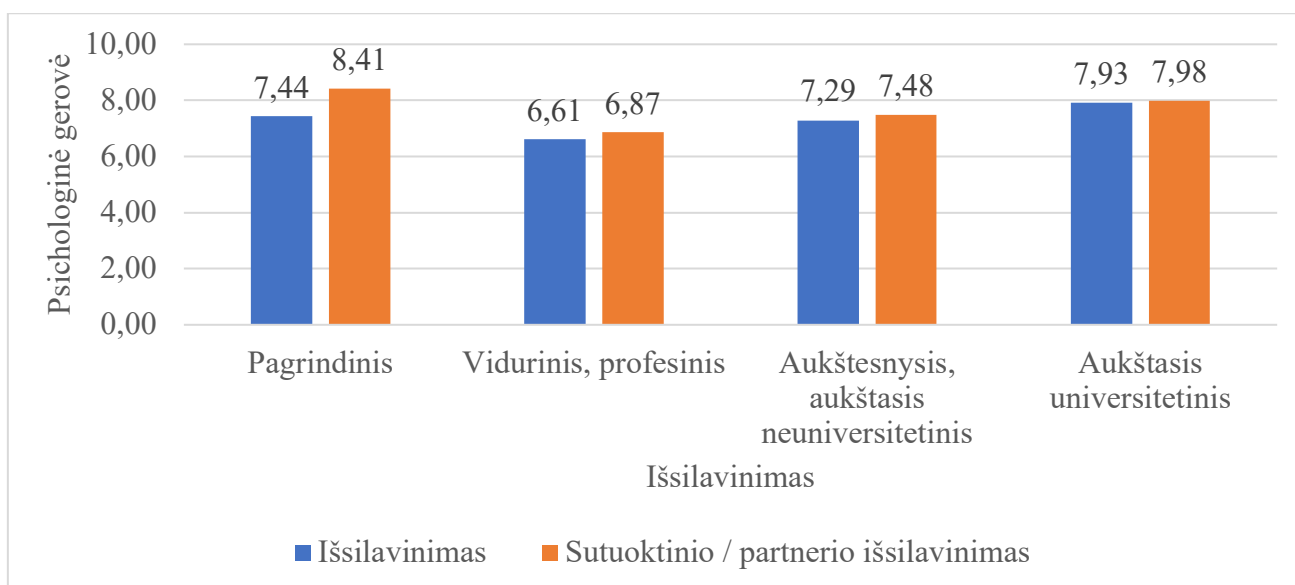
Stipriausiai išreikštas pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis būdingas tiriamiesiems, remiamiems valstybės/iš pašalpų ($M=10,00$), o taip pat ir esantiems gimdymo/vaiko priežiūros atostogose ($M=8,25$). Minėtoms tiriamųjų grupėms nustatyti ir aukščiausi psichologinės gerovės įverčiai, atitinkamai jie siekė 9,82 ir 8,07. Tokie tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad profesinių įsipareigojimų nebuvimas yra susijęs su stipriau išreikšta psichologine gerove.

Kiti demografiniai rodikliai, galimai koreguojantys psichologinę gerovę COVID-19 pandemijos metu yra tiriamųjų ir jų sutuoktinių/partnerių išsilavinimas, finansinė padėtis ir pajamų pokytis pandemijos metu. Minėtų demografinių charakteristikų ryšio su psichologine gerove nustatymui apskaičiuoti Spirmano koreliacijos koeficientai. Jų reikšmės pateiktos 16 lentelėje.

16 lentelė. Koreliacija tarp psichologinės gerovės ir tiriamųjų, sutuoktinių / partnerių išsilavinimo, finansinės padėties ir pajamų pokyčio pandemijos metu

Rodikliai	Išsilavinimas	Sutuoktinio / partnerio išsilavinimas	Finansinė padėtis	Pajamų pokytis COVID-19 pandemijos metu	Pasitenkinimas savimi ir sąlygomis	Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis	Psichologinė gerovė
Išsilavinimas	1,000	,467**	,302**	,310**	,332**	,195*	,281**
Sutuoktinio / partnerio išsilavinimas	,467**	1,000	,270**	,218*	,308**	,183*	,258**
Finansinė padėtis	,302**	,270**	1,000	,323**	,359**	0,114	,260**
Pajamų pokytis COVID-19 pandemijos metu	,310**	,218*	,323**	1,000	,226**	-0,051	0,102
Pasitenkinimas savimi ir sąlygomis	,332**	,308**	,359**	,226**	1,000	,795**	,952**
Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis	,195*	,183*	0,114	-0,051	,795**	1,000	,936**
Psichologinė gerovė	,281**	,258**	,260**	0,102	,952**	,936**	1,000

Koreliacijos testai rodo, kad išsilavinimas yra reikšmingas tiesioginiu koreliaciniu ryšiu susijęs su pasitenkinimu savimi ir sąlygomis ($r=0,332$; $p=0,000$), pasitenkinimu gyvenimo sąlygomis ($r=0,195$; $p=0,013$), o taip pat ir su apibendrintu psichologinės gerovės įverčiu ($r=0,281$; $p=0,000$). Tai reiškia, kad kylant išsilavinimo pakopoms, stiprėja ir psichologinė gerovė. Analogiška tendencija būdinga ir sutuoktinio/partnerio išsilavinimui. Tą patvirtina 8 paveikslo duomenys.

8 pav. Skirtingo tiriamųjų ir jų sutuoktinių / partnerių išsilavinimo psichologinės gerovės vidurkiai, balais

Apskaičiavus vidurkius skirtingo išsilavinimo tiriamiesiems, matyti, kad psichologinės gerovės stiprėjimas yra būdingas nuo viduriniojo, profesinio išsilavinimo pakopos. Vidurinį, profesinį išsilavinimą įgijusių tiriamųjų psichologinė gerovė buvo žemiausia – 6,61 balo ($SD=1,977$), o aukščiausia – tiriamųjų, turinčių aukštąjį universitetinį išsilavinimą ($M=7,93$; $SD=1,157$).

Finansinė padėtis reikšmingais koreliaciniais ryšiais yra susijusi su pasitenkinimu savimi ir sąlygomis ($r=0,359$; $p=0,000$), psichologine gerove ($r=0,260$; $p=0,001$). Tai reiškia, kad gerėjant finansinei padėčiai, stiprėja ir pasitenkinimas savimi bei sąlygomis, psichologinė gerovė. Tą patvirtina 18 lentelėje pateikti skirtingos finansinės padėties tiriamųjų grupių vidurkiai.

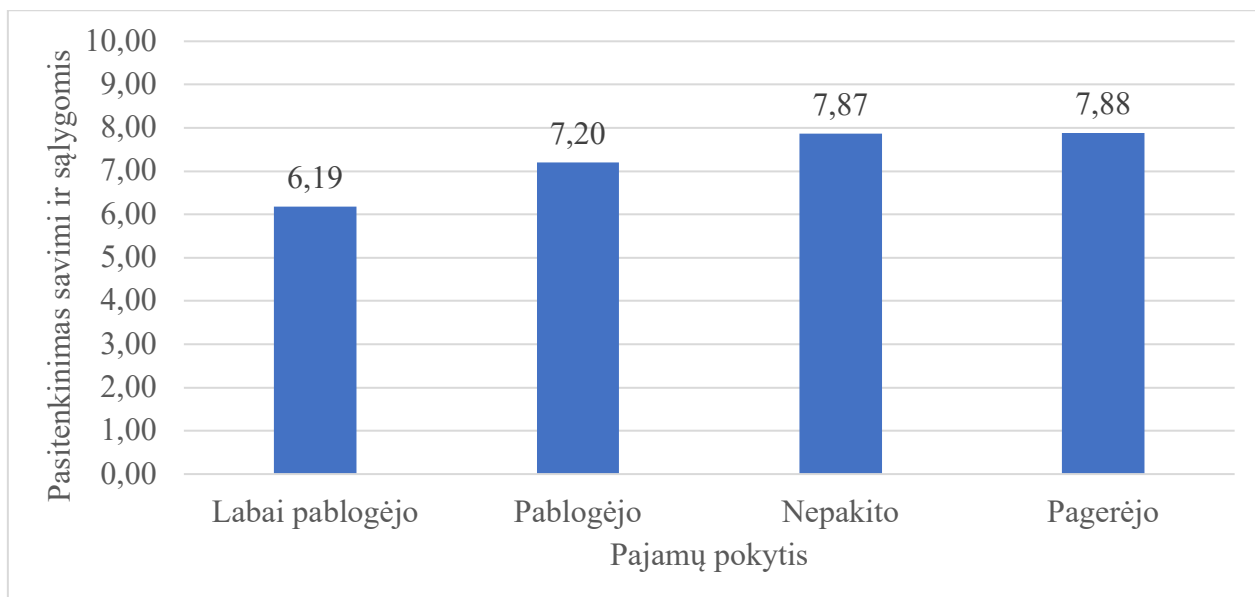
17 lentelė. Pasitenkinimo savimi ir sąlygomis, psichologinės gerovės vidurkiai tiriamųjų grupėse pagal finansinę padėtį

Finansinė padėtis	Rodikliai	Pasitenkinimas savimi ir sąlygomis	Psichologinė gerovė
Labai bloga	M	1,67	2,41
	N	1	1
	SD	-	-
Bloga	M	6,11	6,29
	N	6	6
	SD	1,217	1,499
Daugiau bloga, negu gera	M	6,70	7,11
	N	15	15

	SD	0,860	0,988
	M	7,62	7,66
Daugiau gera, negu bloga	N	47	47
	SD	1,215	1,322
	M	8,04	7,97
Gera	N	78	78
	SD	1,097	1,162
	M	7,93	7,81
Labai gera	N	13	13
	SD	1,187	1,132

Tyrimo rezultatai rodo, kad tiek pasitenkinimas savimi ir sąlygomis, tiek psichologinė gerovė silpniausiai išreikštos tiriamųjų, kurių finansinė padėtis labai bloga grupėje. Gerėjant finansinei padėčiai stebimas tiek pasitenkinimo savimi ir sąlygomis, tiek psichologinės gerovės stiprėjimas, tačiau tai taikytina tik iki tol, kol finansinė padėtis tampa gera. Labai geros finansinės padėties tiriamųjų grupėje pasitenkinimo savimi ir sąlygomis, o taip pat ir psichologinės gerovės vidutiniai įverčiai buvo žemesni nei tiriamųjų, kurių finansinė padėtis yra gera, grupėje.

Pajamų pokytis COVID-19 pandemijos metu reikšmingais koreliaciniais ryšiais susijęs tik su pasitenkinimo savimi ir sąlygomis subskale ($r=0,226$; $p=0,004$). Tokie tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad gerėjant pajamų pokyčiui, pasitenkinimas savimi ir sąlygomis tampa stipresniu. Tą iliustruoja 9 paveiksle pateikti pasitenkinimo savimi ir sąlygomis vidurkiai skirtingus pajamų pokyčius COVID-19 pandemijos metu patyrusiose tiriamųjų grupėse.

9 pav. Pasitenkinimo savimi ir sąlygomis vidurkiai skirtingus pajamų pokyčius COVID-19 pandemijos metu patyrusiose tiriamųjų grupėse, balais

Silpniausias pasitenkinimas savimi ir sąlygomis būdingas tiriamiesiems, kurių pajamos COVID-19 pandemijos metu labai pablogėjo ($M=6,19$; $SD=2,383$). Stipriausią pasitenkinimą savimi demonstruoja tiriamieji, kurių pajamos pandemijos metu pagerėjo ($M=7,88$; $SD=0,897$).

Siekiant nustatyti pradinių klasių vaikus auginančių tėvų psichologinės kasdienio gyvenimo patirčių poveikį, atlikta koreliacinė analizė. Šios analizės rezultatai pateikti 19 lentelėje.

18 lentelė. Koreliacija tarp psichologinės gerovės, kasdieninio gyvenimo patirčių COVID-19 pandemijos, nuotolinio mokymo ir darbo namuose rodiklių

Rodikliai	Psichologinė gerovė	Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis	Pasitenkinimas savimi ir sąlygomis	Darbas ir vaiko(-ų) nuotolis mokymasis	Šeimos santykiai	Tėvų nuomonė apie vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi	Vaiko(-ų) priežiūra nuotolinio mokymosi	Kasdienybė	Emocinė būseną
Psichologinė gerovė		,955**	,955**	0,160	,419**	-,447**	-,238*	-,463**	-,725**
Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis			,824**	0,146	,408**	-,446**	-,243*	-,437**	-,753**
Pasitenkinimas savimi ir sąlygomis				0,164	,400**	-,414**	-,215*	-,448**	-,632**
Darbas ir vaiko(-ų) nuotolis mokymasis					0,102	-0,163	0,004	0,016	0,011
Šeimos santykiai						-,410**	-,279**	-,319**	-,465**

Tėvų nuomonė apie vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi	,540**	,445**	,552**
Vaiko(-ų) priežiūra nuotolinio mokymosi metu		,378**	,316**
Kasdienybė			,590**

Apskaičiuoti Pirsono koreliacijos koeficientai rodo, kad psichologinė tėvų psichologinė gerovė yra reikšmingai susijusi su šeimos santykiais, tėvų nuomone apie vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi, vaiko(-ų) priežiūra nuotolinio mokymosi metu, kasdienybe bei emocine būseną. Koreliacinė analizė rodo, kad tarp šeimos santykių ir psichologinės gerovės egzistuoja silpnas tiesioginis ryšys ($r=-0,419$; $p=0,000$). Gerėjant santykiams šeimoje, gerėja ir tėvų psichologinė gerovė, ir atvirkščiai – gerėjant psichologinei gerovei, gerėja santykiai šeimoje.

Tėvų požiūrio palankumas nuotolinio mokymosi atžvilgiu su psichologine gerove susijęs silpnu atvirkštiniu ryšiu ($r=-0,447$; $p=0,000$). Gerėjant tėvų nuomonei apie nuotolinį mokymąsi, psichologinė gerovė stiprėja, ir atvirkščiai – prastėjant psichologinei gerovei, tėvų nuomonė apie nuotolinį mokymąsi prastėja. Vaikų priežiūra su tėvų psichologine gerove susijusi taip pat atvirkštiniu ryšiu, tik šis ryšys yra labai silpnas ($r=-0,243$; $p=0,013$).

Kiek stipresnis atvirkštinis ryšys sieja psichologinę gerovę su požiūriu į kasdienybės ap sunkėjimą, leidžiant laiką su vaiku namuose COVID-19 sąlygomis ($r=-0,463$; $p=0,000$). Tai rodo, kad kasdienybei lengvėjant, psichologinė gerovė stiprėja, o kasdienybei tampant sudėtingesnei, psichologinė gerovė silpnėja. Gana stiprus atvirkštinis ryšys sieja emocinę būseną su psichologine gerove. Stiprėjantis negatyvios emocinės būsenos požymių patyrimas COVID-19 pandemijos metu silpnina psichologinę gerovę, ir atvirkščiai – stiprėjant psichologinei gerovei, silpnėja negatyvios emocinės būsenos požymių patyrimas ($r=-0,725$; $p=0,000$).

Koreliacinė analizė atskleidė sąsajas tarp nagrinėtų konstruktyvų. Siekiant nustatyti poveikio kryptį, atliekama regresinė analizė. Priklausomas kintamasis – psichologinė gerovė, o nepriklausomi kintamieji – šeimos santykiai, tėvų nuomonė apie vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi, vaiko(-ų) priežiūra nuotolinio mokymosi metu, kasdienybė bei emocinė būseną. Visų priklausomybių pobūdis – tiesinis. 19 lentelėje pateikiami regresinės analizės rezultatai.

19 lentelė. *Psichologinės gerovės prognoziniai veiksniai*

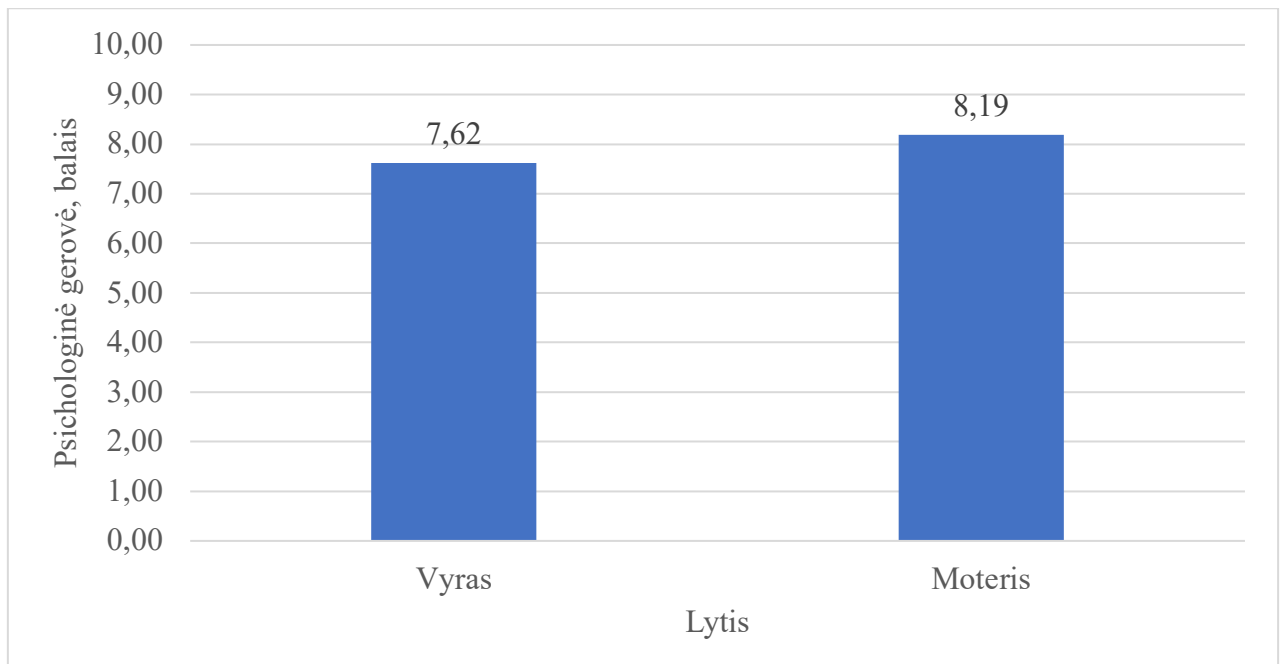
Nepriklausomi kintamieji	Priklausomas kintamasis		<i>F</i>	<i>p</i>	<i>R</i> ²
	Psichologinė gerovė				
	Beta (<i>β</i>)	<i>p</i>			
Šeimos santykiai	,104	,000	22,623	0,000	0,524
Tėvų nuomonė apie vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi	-,070	,192			
Vaiko(-ų) priežiūra nuotolinio mokymosi metu	,025	,454			
Kasdienybė	,020	,759			
Emocinė būseną	-,646	,806			

Pagal *beta* koeficientų reikšmes, galima teigti, kad didžiausią įtaką modelyje turi emocinė būseną, o silpniausią – kasdienybės būseną. Modelio determinacijos koeficientas yra aukštas, jis siekia 0,524. Tai reiškia, kad modelis yra tikėtinas, nepriklausomi kintamieji paaiškina 52,4 proc. psichologinės gerovės variacijos. ANOVA *p* reikšmė rodo regresijos modelio tinkamumą. Ji lygi 0,000 (neviršijo reikšmingumo lygmens 0,05). Pagal determinacijos koeficientą ir ANOVA *p* reikšmę, galima teigti, kad parengtas modelis yra naudotinas psichologinės gerovės prognozavimui.

3.3. Psichologinės gerovės lytiniai skirtumai pandemijos aplinkybėmis

Galimi psichologinės gerovės COVID-19 pandemijos aplinkybėmis skirtumai tarp skirtingų lyčių atstovų. Tam patikrinti buvo atliekamas Mano-Witnio U testas. Šio testo rezultatai parodė, kad psichologinės gerovės skirtumai tarp vyrų ir moterų nėra reikšmingi ($p=0,951$). Nepaisant to, kad nustatyta, jog reikšmingų psichologinės gerovės skirtumų tarp vyrų ir moterų, tokių skirtumų pabandyta ieškoti išimtinai pradinio mokyklinio amžiaus vaikus auginančiose šeimose. Tarp tėvų ir mamų reikšmingų skirtumų taip pat nenustatyta ($p=0,110$). Analogiška procedūra atlikta ir pradinio mokyklinio amžiaus vaikų neturinčiose šeimose. Skirtumai vyrų ir moterų grupėse šiuo atveju buvo reikšmingi ($p=0,010$). Vyrų ir moterų, neturinčių pradinio mokyklinio amžiaus vaikų psichologinė gerovė COVID-19 aplinkybėmis pateikta 10 paveiksle.

10 pav. Vyrų ir moterų, neturinčių pradinio mokyklinio amžiaus vaiko(-ų), psichologinės gerovės vidurkiai, balais

Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad vyrų, neturinčių pradinio mokyklinio amžiaus vaiko(-ų), psichologinė gerovė yra žemesnė nei moterų. Vyrų atveju ji siekė vidutiniškai 7,62 balus, o moterų – 8,19 balų.

Apibendrinant atliktą empirinio tyrimo, kuriuo siekta nustatyti tėvų, auginančių pradinių klasių vaiką, psichologinės gerovės ypatumus ir jos veiksnius, COVID-19 pandemijos aplinkybėmis, galima teigti, kad tėvų psichologinė gerovė gana aukšta. Aukštais vidutiniais balais įvertintos abi psichologinės gerovės dimensijos: pasitenkinimas savimi ir sąlygomis, pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis.

Tarp psichologinės gerovės ir šeimos santykių egzistuoja tiesioginis ryšys, o tarp psichologinės gerovės ir tėvų nuomonės apie vaiko(-ų) nuotolinį mokymąsi, vaiko(-ų) priežiūros nuotolinio mokymosi metu, kasdienybės ir emocinės būsenos – atvirkštinis ryšys. Atlikus regresinę analizę, parengtas modelis, kuris gali būti naudojamas psichologinės gerovės prognozavimui.

REZULTATŲ APITARIMAS

Šiuo tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti tėvų, auginančių pradinį klasių vaikus, patirtis bei jų psichologinę gerovę COVID-19 pandemijos laikotarpiu. Ar tėvų psichologinei gerovei yra poveikis, kai jie augina pradinį klasių vaiką. Atlikus tyrimą nustatyta, kad šeimose, kuriose auga pradinukas, psichologinė gerovė yra žemesnė nei tokių vaikų neauginantiesiems tėvams. Panašius duomenis gavo ir Lades ir kiti (2020), kad tėvai auginantys vaikus, COVID-19 pandemijos metu patyrė daug neigiamų išgyvenimų, kurie buvo susiję su mokyklinio amžiaus vaikų auginimu. Pradinio vaiko amžiaus periodu, kyla daug pokyčių (Dockett et al., 2012). Tėvams augintiems, pradinukams, tenka didesnė atsakomybė, ypač COVID-19 pandemijos metu, kai tenka rūpintis ne tik vaikais, bet ir šeimos buitimi bei darbu. Tokiose šeimose patiriama daugiau nerimo, baimės ir rūpesčio dėl vaikų pasikeitusio ugdymo.

Daugiausia šame tyrime dalyvavo motinos, tai rodo jų didesnę įsitraukimą į vaikų ugdymą. Jos daugiau laiko buvo šalia vaiko, kai vyko nuotolinės pamokos, didžioji dalis iš jų derino darbą prie vaikų nuotolinio mokymosi. Ką patvirtina ir Allmendinger (2020), kad COVID-19 pandemijos metu, daugiau atsakomybių už vaikų ugdymą ir nuotolinį mokymąsi prisiima motinos. Kurios dažniau derino savo darbą prie vaikų nuotolinio mokymo, sutrumpino savo darbo laiką arba jo atsisakė visai. Galimai dėl tos priežasties moterys emociškai tapo pažeidžiamesnės. Sumažinus darbo valandas arba visai jo atsisakius, motinų finansinė padėtis suprastėjo, jos tampa labiau priklausomos nuo savo sutuoktinių/partnerių. Ką patvirtina ir kiti tyrimai, kad COVID-19 pandemijos metu, didėja socialinė atskirtis tarp vyrų ir moterų (Möhring et al., 2020). Moterys pandemijos metu tapo emociškai pažeidžiamesnės.

Atliktame tyrime maža dalimi paliesti šeimos santykiai COVID-19 pandemijos metu, kurie parodė, kad pradinukams auginančių tėvų šeimos santykiai su sutuoktiniu/partneriu, vaikais, kitais šeimos nariais (pvz. tėvais, broliais, sesėmis ir pan.) nepakito. Mažesnę dalis tėvų nurodė, kad santykiai su vaikais pagerėjo arba pablogėjo. Santykiai su vaikais pagerimą galėjo lemti ir tėvų ilgesnis laikas praleidžiamas su jais, daugiau bendrauja. Tai patvirtina ir analizuotoje literatūroje rasti tyrimai (Bahamani et al., 2020; Lades et al., 2020), kad buvimas su vaiku, užsiėmimas bendra veikla,ėjimas į lauką, gerina santykius tarp tėvų ir vaikų. O santykius su vaikais pablogėjimą galėjo lemti padidėjęs nerimas ir stresas. Kuris galimai gali iššaukti šeimose didesnius konfliktus, šaukimą, rėkimą ant vaikų (Gadermann et al., 2021; Zhang, 2020) ar net smurtą (Cluver et al., 2020).

Taip pat, esamo tyrimo rezultatai atskleidė, kad gaunamos pajamos yra susijusios su geresne psichologine gerove. Tėvai, kurių pajamos, tenkančios vienam asmeniui yra geresnės, geresnė yra ir jų psichologinė gerovė. Tai patvirtina ir analizuotoje literatūroje tyrėjų gauti tyrimai, kad tėvai,

gaunantys mažesnes pajamas bei turi žemesnį išsilavinimą, turi žemesnę psichologinę gerovę (Yung-Chi Chen, 2021).

Sunku kol kas nustatyti kokios pasekmės bus ateityje šiuo metu pradinių klasių vaikus auginantiems tėvams. Iki šiol dar nėra atlikta daug tyrimų įvertinančių tėvų auginusių pradinių klasių vaikus nuotolinio mokymo ir darbo namuose patirtys. Taip pat ir jų psichologinė gerovė.

Apibendrinant būtų galima pasakyti, kad viskas yra susiję: tėvų gaunamos pajamos, išsilavinimas, darbas, emocinė būseną ir psichologinė gerovė. Tėvai turintys žemesnį išsilavinimą, dažniausiai užima žemesnes pareigas, kaip pvz. paslaugų sektorius, kurie prasidėjus pandemijai, buvo uždaryti, tai turėjo pasekmių darbo netekimui. Netekę darbo, neteko ir pajamų. Negalėdami aprūpinti savo vaikų finansiškai, patyrė didžiulį nerimą, stresą ir baimę dėl esamos padėties ir ateities. Dėl ko galimai išaugo alkoholio vartojimas, kaip įtampą malšinantis „vaistas“. Žalingas alkoholio vartojimas šeimoje, rodo netinkamą elgesį vaikams bei gali išprovokuoti smurtą, kuris dažnai pasireiškia kaip vidinės įtampos proveržiu į išorę ir dažniausiai būna nukreipiamas prieš vaikus ir moteris. Susidariusi įtampa namuose kelia konfliktus tarp sutuoktinių, prastėja santykiai su vaikais. Vaikai iš tėvų sulaukia daugiau griežtų, piktų žodžių.

Esant finansiniam stygiui šeimoje, vaikai nėra aprūpinti reikalingomis nuotoliniam mokymuisi priemonėmis. Ne visi tėvai gali leisti įsigyti kompiuterį ar net kelis(jei šeimoje yra ne vienas vaikas). Vaikui, negalinčiam dalyvauti nuotolinėse pamokose, atsiranda mokymosi spragos. Dėl to jam gali būti sunku pasivyti savo kitus bendraamžius. Dar prie viso to prisideda ir tėvų žemas įsitraukimas į vaikų ugdymą. Ypatingai, kai tai svarbu ikimokyklio ir pradinio ugdymo vaikams. Kas ateityje gali turėti rimtas pasekmes vaikų pasiekimams vidurinėje mokykloje ar net jos užbaigime.

Taip pat, vaikai jausdami ir matydami tėvų stresą ir įtampą patiria daug neigiamų emocijų, kas ateityje gali turėti rimtų pasekmių jų vystymuisi. Norint tam užkirsti kelią, deja nėra galimybės suteikti tėvams geresnio išsilavinimo ar aukštesnių pareigų darbe, bet galima jiems padėti jaustis geriau psichologiškai. Tai galime padaryti šviečiant tėvus nebijoti kreiptis pagalbos į specialistus, su kurių pagalba jiems bus suteikta visokeriopa pagalba kaip tvarkytis su savo emocijomis bei iškilusiais sunkumais šiuo sunkiu pandemijos metu. Padedant tėvams, jie galės padėti savo vaikams ir taip bus galima užkirsti kelią neigiamoms pasekmėms ateities kartoms.

Tyrimo ribotumai ir tolimesnių tyrimų gairės

Tėvų, auginančių pradinių klasių vaiką, COVID-19 pandemijos aplinkybėmis tyrinėjimas, reikalauja didesnės tiriamųjų imties, todėl gautais tyrimo rezultatais sunku spręsti apie įtakas, daryti išvadas. Klausimyne pateikiami daugiausiai sunkumai, su kuriais teko susidurti tyrimo dalyviams, tačiau nenagrinėtas teigiamas pandemijos poveikis, kuris atsispindėjo jų šeimoje. Taip pat

paviršutiniškai apžvelgiama šeimos kaip sistemos santykio modelis. Tyrime paliečiama tik maža dalelė santykių tarp šeimos narių, nesigilinant į šeimos struktūrą ir joje esančius santykius.

Svarbu būtų įvertinti ir pačių pradinių klasių vaikų psichologinę gerovę bei jų patirtis COVID-19 pandemijos metu. Išsiaiškinti ar jos panašiai koreliuoja su tėvų patirtimis.

Atliktame tyrime sunku įvertinti tėvų ir mamų psichologinę gerovę, dėl mažos tėvų imties. Būtų įdomu išsiaiškinti tėvų vaidmenį šeimoje.

Taip pat šiame darbe nebuvo išskirta ar tėvai turėjo reikimas technines priemones suteikiančias galimybę vaikui mokytis namuose, o tėvams dirbti nuotoliniu būdu.

Analizuojant literatūrą rasta nemažai tyrimų susijusių su panašiomis į COVID-19 pandemijomis ar masinėmis stichinėmis nelaimėmis, kurios išprovokavo šeimose žalingo alkoholio vartojimą ir smurtą. Šiame tyrime nebuvo paliestos šios temos, ateityje būtų įdomu išsiaiškinti ar tėvams, kurie augina pradinių klasių vaikus, COVID-19 pandemijos metu ir po jos atsirado šie žalingi ir pavojingi veiksniai, kurie gali daryti įtaką tėvų psichologinei gerovei.

Kadangi buvo pateiktas tik elektroninis tyrimo klausimynas, o tyrimo dalyviai patys savanoriškai rinkosi jį pildyti, negalima tinkamai įvertinti visų respondentų. Šis klausimynas buvo mažiau prieinamas žmonėms, kurie turi prastesnius kompiuterinius įgūdžius, neturintiems prieigos prie interneto ar turintiems žemesnę socialinę ir ekonominę padėtį. Gautų tyrimų dalyvių duomenys galėjo būti nepakankamai įvertinti. Kas galėjo turėti įtakos gautiems rezultatams.

IŠVADOS

1. Tėvai, auginantys pradinių klasių vaiką(-us), turi derinti darbą prie nuotolinio vaikų mokymosi, dėl to patiria daugiau streso ir nerimo bei jaučia šiek tiek apsunkintą savo kasdienybę. Jų vaikams trūksta gyvo kontakto su draugais.
2. Šeimose, kuriose auga pradinių klasių vaikas, tėvų psichologinė gerovė didesnė nei tėvų, kurių šeimose nėra vaikų.
3. Tėvų psichologinė gerovė teigiamai koreliuoja su pajamomis tenkančiomis vienam šeimos nariui.
4. Pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis labiau būdingas tėvams, remiamiems valstybės/iš pašalpų ar esantiems gimdymo/vaiko priežiūros atostogose (palyginus su dirbančiais ar studijuojančiais tėvais).
5. Tėvų išsilavinimas teigiamai koreliuoja su psichologine gerove.
6. Tėvų psichologinė gerovė didesnė šeimose, kuriose geresni tarpusavio santykiai.
7. Psichologinės gerovės skirtumų nėra tarp tėvų ir mamų, auginančių pradinių klasių vaiką(-ų). Neauginančių pradinių klasių vaiką(-ų), mamų psichologinė gerovė didesnė, nei tėčių.

LITERATŪRA

1. Adam-Prassl, A., Boneva, T., Golin, M., & Rauh, C. (2020). Inequality in the impact of the coronavirus shock: Evidence from real time surveys. *IZA Institute of Labor Economics. Initiated by Deutsche Post Foundation. Discussion paper series*, (13183), 1-49.
2. Ahmed, Z. M., Ahmed, O., Aibao, Z., Hanbin, S., Siyu, & Ahmed, A. (2020). Epidemic of COVID-19 in China and associated psychological problems. *Asian Journal of Psychiatry*, 51. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102092>
3. Allmendinger, J. (2020). Zurück in alte rollen corona bedroht die geschlechtergerechtigkeit. *WZB Mitteilungen*, 168, 45-47. Paimta iš <https://bibliothek.wzb.eu/artikel/2020/f-23092.pdf>
4. Anastario, M., Shehab., N., & Lawry, L. (2009). Increased gender-based violence among woman internally displaced in Mississippi 2 years post-hurricane Katrina. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 3(1), 18-26. doi: 10.1097/DMP.0b013e3181979c32
5. Antoine, N. (2012). *Teachers and parents' perceptions of barriers to parental involvement in an alternative high school* (Doctoral dissertation, Walden University).
6. Arantes de Araujo, L., Veloso, C. F., Souza, M. C., Coelho de Azevedo, J. M., & Tarro G. (2020). The potential impact of the COVID-19 pandemic on children growth and development: a systematic review. *Jornal de Pediatria*, 1-9. Paimta iš <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7510529/pdf/main.pdf>
7. Badrasawi, K. J. I., Yahefu, H., & Khalid, M. (2019). Challenges to parental involvement in children's education at a primary school: A rasch analysis. *IIUM Journal of Educational Studies*, 7(1), 47-57.
8. Barnard, W. M., (2004). Parent involvement in elementary school and educational attainment. *Children and Yought Services Review*, 26(1), 39-62. doi: <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2003.11.002>
9. Barnett, M. A., & Tylor, L. C. (2009). Parental recollections of school experiences and current kindergarten transition practices. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30(2), 140-143. doi: <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2008.11.001>
10. Barr, B., Taylor-Robinson, D., Scott-Samuel, A., McKee, M., & Stuckler., D. (2012). Suicides associated with the 2008-10 economic recession in England: time trend analysis. *BMJ*, 345. doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.e5142>
11. Bagdonas, A., Kairys, A., Liniauskaitė, A. ir Pakalniškienė, V. (2013). *Lietuvos gyventojų psichologinės gerovė ir jos veiksniai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

12. Bhamani, S., Makhdoom, A. Z., Ali, N., Kaleem, S., & Ahmed, D. (2020). Home learning in time of COVID: Experience of parents. *Journal of Education and Educational Development*, 7(1), 9-26. doi: <http://dx.doi.org/10.22555/joceed.v7i1.3260>
13. Biddle, S. J. H., Ciaccioni, S., Thomas, G., & Vergeer, I. (2019). Physical activity and mental health in children and adolescents: an updated review of reviews and an analysis of causality. *Physically Active Lifestyles (PALs) Research Group, Institute for Resilient Regions, University of Southern Queensland, Springfield, QLD, Australia*, 1–73. doi: <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2018.08.011>
14. Bokayev, B., Torebekova, Z., Davletbayeva, Z., & Zhakypova, F. (2020). Distance learning in Kazakhstan: estimating parents' satisfaction of educational quality during the coronavirus. *Technology, Pedagogy and Education*, 1-13. doi: <https://doi.org/10.1080/1475939X.2020.1865192>
15. Brock, R. L., & Laifer, L. M. (2020). Family science in the context of the COVID-19 pandemic: Solutions and new directions. *Family process*, 59(3), 1007-1017. doi: <https://doi.org/10.1111/famp.12582>
16. Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *Department of Psychological medicine, King's College London, UK*, 395, 912-920. doi: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30460-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30460-8)
17. Bruni, O., Sette, S., Fontanesi, L., Baiocco, R., Laghi, F., & Baumgartner, E. (2015). Technology use and sleep quality in preadolescence and adolescence. *Journal of Clinical Sleep Medicine*, 11(12), 1433-1441. doi: <http://dx.doi.org/10.5664/jcsm.5282>
18. Calina, D., Hartug, T., Mardare, I., Mitroi, M., Poulas, K., Tsatsakis, A., Rogoveanu, I., & Docea, A. O. (2021). COVID-19 pandemic and alcohol consumption: Impacts and interconnections. *Toxicology Reports*, 8, 529-535. doi: <https://doi.org/10.1016/j.toxrep.2021.03.005>
19. Catsambis, S. (2001). Expanding knowledge of parental involvement in children's secondary education: connections with high school seniors' academic success. *Social Psychology of Education*, 5(2), 149–177. Paimta iř <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1014478001512>
20. Chan, K. L., & Zhan, Y. (2011). Female victimization and intimate partner violence after the May 12, 2008, Sichuan earthquake. *Violence and Victims*, 26(3), 364-376. doi: 10.1891/0886-6708.26.3364

21. Chung, G., Lanier, P., & Yuh Ju Wong, P. (2020). Mediating effects of parental stress on harsh parenting and parent-Child relationship during coronavirus (COVID-19) pandemic in Singapore. *Jurnal of Family Violence*. doi: 10.1007/s10896-020-00200-1
22. Chen, J. J.-L. (2005). Relation of academic support from parents, teachers, and peers to Hong Kong adolescents' academic achievement: The mediating role of academic engagement. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 131(2), 77–127. doi: <https://doi.org/10.3200/MONO.131.2.77-127>
23. Cluver, L., Lachman, J., Sherr, L., Wessels, I., Krug, E., Rakotomalala, S., ... McDonald, K. (2020). Parenting in a time of COVID-19. *Correspondence*, 395. doi: 10.1016/S0140-6736(20)3076-4
24. Data and statistics on children's mental health. *Centers for Disease Control and Prevention*. Paimta iš <https://www.cdc.gov/childrensmentalhealth/data.html>
25. Deater-Deckard, K., & Panneton, R. (2017). Parental stress and early child development: Adaptive and maladaptive outcomes. *Springer International Publishing*. doi: 10.1007/978-3-319-55376-4
26. Dessing, D., Pierik, F. H., Sterkenburg, R. P., Dommelen, P., Mass, J., & I de Vries, S. (2013). Schoolyard physical activity of 6–11 year old children assessed by GPS and accelerometry. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* 10, (97). Paimta iš <https://ijbnpa.biomedcentral.com/articles/10.1186/1479-5868-10-97>
27. Duignan, B., & Berg, A. (2016). Distance learning. Paimta iš <https://www.britannica.com/topic/distance-learning>
28. Dumbliauskas, V. (1999). *Sociologija: mokomoji priemonė*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 37 p.
29. Dunton, G. F., Do, B., & Wang, S. D. (2020). Early effects of the COVID-19 pandemic on physical activity and sedentary behavior in children living in the U.S. *BMC Public Health*, 20(1). doi: <https://doi.org/10.1186/s12889-020-09429-3>
30. Dockett, S., Perry, B., & Kearney, E. (2012). Family transitions as children start schools. *Family Matters*, 90, 57-67. Paimta iš <https://aifs.gov.au/publications/family-matters/issue-90/family-transitions-children-start-schools>
31. Dong, C., Cao, S., & Li, H. (2002). Young children's online learning during COVID-19 pandemic: Chinese parents' beliefs and attitudes. *Children and Youth Services Review*, 1-9. doi: <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105440>

32. Enarson, E. (1999). Violence against women in disasters: A study of domestic violence programs in the United States and Canada. *Violence Against Women*, 5(7). Paimta iš https://www.academia.edu/943561/Violence_against_women_in_disasters
33. Etheridge, B., & Spanting, L. (2020). The gender gap in mental well-being during the Covid-19 outbreak: Evidence from the UK. ISER Working Paper Series, (2020-08), 1-23. Paimta iš <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/227789/1/1703718909.pdf>
34. Eurosurveillance editorial team (ECDC) (2020). Note from the editors: World Health Organization declares novel coronavirus (2019-nCoV) sixth public health emergency of international concern. European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC), Stockholm, Sweden, 25(5). doi: 10.2807/1560-7917.ES.2020.25.5.200131e
35. Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1–20. Paimta iš <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED430048.pdf>
36. Frasilho, D., Gaspar Matos, M., Salonna, F., Guerreiro, D., Storti, C. C., Gaspar, T., & Caldas-de-Almeida, J. M. (2016). Mental health outcomes in time of economic recession: a systematic literature review. *BMC Public Health*. doi: 10.1186/s12889-016-2720-y
37. Galindo, C., & Sheldon, S. B. (2012). School and home connections and children's kindergarten achievement gains: The mediating role of family involvement. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(1), 90–103. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2011.05.004>
38. Gao, X. (2006). Strategies used by Chinese parents to support english language learning. *RELC Journal*, 37(3), 285–298.
39. Gaderman, A., Thomson, K., Richardson, C., Gange, M., McAuliffe, C., Hirani, S., & Jenkis, E. (2021). Examining the impacts of the COVID-19 pandemic on family mental health in Canada: findings from a national cross-sectional study. *BMJ Open*, 11, 1-11. doi: <http://dx.doi.org/10.1136/bmjopen-2020-042871>
40. Garbe, A., Ogurlu, U., Logan, N., & Cook, P. (2020). COVID-19 and remote learning: Experiences of parents and children during the pandemic. *American Journal of Qualitative Research*, 4(3), 45-65. doi: <https://doi.org/10.29333/ajqr/8471>
41. Gearhart, S., Perez-Patron, M., Hammond, T. A., Goldberg, D. W., Klein, A., & Horney, J. A. (2018). The impact of natural disasters on domestic violence: An analysis of reports of simple assault in Florida (1999-2007). *Violence and Gender*, 5(2), 87-92. doi: <https://doi.org/10.1089/vio.2017.0077>

42. Gelles, R. J., & Maynard, P. E. (1987). A structural family systems approach to intervention in cases of family violence. *National Council on Family Relations*, 36(3), 270-275. doi: <https://doi.org/10.2307/583539>
43. Golberstein, E., Wen, H., & Miller, F. B. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) mental health for children and adolescents. *Journal of American medical Association Pediatrics*. doi: 10.1001/jamapediatrics.2020.1456
44. Griffith, A. K. (2020). Prenatal burnout and child maltreatment during the COVID-19 pandemic. *Journal of Family Violence*. doi: <http://doi.org/10.1007/s10896-020-00172-2>
45. Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). A new wave of evidence the impact of school, family, and community connections on student achievement. *National Center for Family and Community Connections with Schools*, 1-233. Paimta is <https://sedl.org/connections/resources/evidence.pdf>
46. Horowitz, J. M. (2020). Lower-income parents most concerned about their children falling behind amid COVID-19 school closures. *Pew Research Center*. Paimta is <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/04/15/lower-income-parents-most-concerned-about-their-children-falling-behind-amid-covid-19-school-closures/>
47. Huebener, M., Waihgt, S., Spiess, C. K., Siegel, N. A., & Wagner, G. G. (2020). Parental well-being in times of Covid-19 in Germany. *Springer*, 91-123. doi:10.1007/s11150-020-09529-4
48. Huwaryluck, L., Gold, W. L., Robinson, S., Pogorski, S., Galea S., & Styra, R. (2005). SARS Control and psychological effects of quarantine, Toronto, Canada. *Emerging Infectious Diseases*, 10(7), 1206-1212. doi: 10.3201/leid1007.030703
49. Iivari, N., Sharma, S., & Venta-Olkkonen L. (2020). Digital transformation of everyday life – How COVID-19 pandemic transformed the basic education of the young generation and why information management research should care? *International Journal of Information Management*, 55, 1-6. Paimta is <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0268401220310264?token=0904B7F44485D540E70B8B4630AF05ECA0AFFDD0D15984DA9B228A8D538789F4CD989D345FD9005BEA3F8BA5BA512A0C&originRegion=eu-west-1&originCreation=20210510123222>
50. Yasuhara, J., Kuno, T., Takagi, H., & Sumitomo, N. (2020). Clinical characteristics of COVID-19 in children: A systematic review. *Pediatric Pulmonology*, 55, 2565-2575. doi: <https://doi.org/10.1002/ppul.24991>

51. Yung-Chi Chen, C., Byrne, E., & Vélez, T. (2021). Impact of the 2020 pandemic of COVID-19 on families with school-age children in the United States: Roles of income level and race. *Journal of Family Issues*. doi: <https://doi.org/10.1177%2F0192513X21994153>
52. Jellen, J., & Ohlbrecht, H. (2020). Parenthood in a crisis: Stress potentials and gender differences of parents during the corona pandemic. *International Dialogues on Education*, 7, 44-51. Paimta iš <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1278626.pdf>
53. Jenkins, P., & Philips, B. (2008). Bettered women, catastrophe, and the context of safety after hurricane Katerina. *NWSA Journal*, 20(3), 49-68. Paimta iš <https://www.jstor.org/stable/40071296?seq=1>
54. Jiao, W. Y., Wang, L. N., Liu, J., Fang, S. F., Jiao, F. Y., Pettoello-Mantovani, M., & Fang, S. F. (2020). Behavioral and emotional disorders in children during the COVID-19 epidemic. *J. Pediatr*, 221, 264–266. doi: 10.1016/j.jpeds.2020.03.013
55. Jong, E., Visscher, T. L. S., HiraSing, R. A., Heymans, M. W., Seidell, J. S., & Renders, C. M. (2013). Association between TV viewing, computer use and overweight, determinants and competing activities of screen time in 4- to 13-year-old children. *International Journal of Obesity*, 37, 47-53. Paimta iš <https://www.nature.com/articles/ijo2011244.pdf>
56. Jusienė, R., Būdienė, V., Gintilienė, G., Girdzijauskienė, S., Stonkuvienė, I., Žėkaitė, J., ... Urbonas, V. (2021). *Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl COVID-19 metu: grėsmės ir galimybės ekosisteminio požiūriu*. Mokslo studija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. doi: <https://doi.org/10.15388/vup-book-0008>
57. Jusienė, R., Praninskienė, R., Petronytė, L., Breidokienė, R., Laurinaitytė, I., Rakickienė, L., ... Vitkė, L. (2019). Fizinės ir psichikos sveikatos veiksniai ankstyvojoje vaikystėje: naudojimosi informacinėmis technologijomis vaidmuo. *Visuomenės sveikata*, 84(1), 56–67. Paimta iš [https://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/2019.1\(84\)/vs2019%201\(84\)%20ORIG%20Informacines%20technologijos.pdf](https://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/2019.1(84)/vs2019%201(84)%20ORIG%20Informacines%20technologijos.pdf)
58. Jusienė, R., Laurinaitienė, L., Pajėdienė, A., Praninskienė, R., Rakickienė, L. ir Urbonas, V. (2017). Ikimokyklinio amžiaus vaikų buvimas prie ekranų: kada tai tampa vaikų sveikatos rizikos veiksniu? *Sveikatos mokslai*, 27(6), 134–143. doi: 10.5200/sm-hs.2017.109
59. Kairys, A., Bagdonas, A., Liniauskaitė, A. ir Pakalniškienė, V. (2013). *LPGS Lietuviškoji psichologinės gerovės skalė. Naudojimo vadovas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
60. Kovienė, S. (2017). Tėvų šveitimas ikimokyklinėse ugdymo įstaigose: lūkesčiai ir realybė. *Andragogika*, 144-158. doi: 10.15181/andragogy.v8i0.1723

61. Kreyenfeld, M., & Zinn, S. (2021). Coronavirus & care: How the coronavirus crisis affected fathers' involvement in Germany. *Demographic research*, 44(4), 99-124. doi: 10.4054/DemRes.2021.44.4
62. Lades, L. K., Laffan, K., Daly, M., & Delaney, L. (2020). Daily emotional well-being during the COVID-19 pandemic. *British journal of Health Psychology*, 25, 902-911. doi: <https://doi.org/10.1111/bjhp.12450>
63. Lase, D., Zaluchu, E. S., Daeli, O. D., & Ndraha, A. (2020). Parents' perceptions of distance learning during Covid-19 pandemic in Rural Indonesia. Paimta iš <https://edarxiv.org/hfza7/>
64. Laslett, A. M., Mugavin, J., Jiang, H., Manton, E., Callinan, S., MacLean, S., & Room, R. (2015). The hidden harm: Alcohol's impact on children and families. *Foundation for Alcohol Research & Education*. Paimta iš <https://fare.org.au/wp-content/uploads/01-ALCOHOLS-IMPACT-ON-CHILDREN-AND-FAMILIES-web.pdf>
65. Lyubomirsky, S., King, L., & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131(6), 803-855. doi: <https://doi.org/10.1037/0033-2909.131.6.803>
66. Lopez-Bueno, R., Lopez-Sanchez, G. F., Casajus, A. J., Calatayud, J., Gil-Salmeron, A., Grabovac, I., Tully, M. A., & Smith, L. (2020). Health-Related behaviors among school-age children and adolescents during the Spanish Covid-19 confinement. *Frontiers in Pediatrics*, 8. doi: 10.3389/fped.2020.00573
67. McBrien, J. L., Jones, P., & Cheng, R. (2009). Virtual spaces: Employing a synchronous online classroom to facilitate student engagement in online learning. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 10(3), 1-17. Paimta iš <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ847763.pdf>
68. Melhuish, E., Phan, M., Sylva, K., Sammons, P., Siraj, I., & Taggart, B. (2008). Effects of the home learning environment and preschool center experience upon literacy and numeracy development in early primary school. *Journal of Social Issues*, 64(1), 95-114. doi: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-4560.2008.00550.x>
69. Mikolajczak, M., Raes, M. E., Avalosse, H., & Roksam, I. (2018). Exhausted parents: sociodemographic, child-related, parent-related, parenting and family-functioning correlates of parental burnout. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 602-614. doi: <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0892-4>

70. Misirli, O., & Ergulenc, F. (2021). Emergency remote teaching during the COVID-19 pandemic: Parents experiences and perspectives. *Education and Information Technologies*. Paimta iš <https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-021-10520-4>
71. Montreuil, T. (2021). Parenting in a pandemic: How to develop stronger family relationship during COVID-19. *The Conversation, Academic rigout, journalistic flair*. Paimta iš <https://theconversation.com/parenting-in-a-pandemic-how-to-develop-stronger-family-relationships-during-covid-19-149699>
72. Morens, D. M., Folkers, G. K., & Fauci, A. S. (2020). What is a pandemic? *The Journal of Infectious Diseases*, 200(7). doi: <https://doi.org/10.1086/644537>
73. Möhring, K., Naumann, E., Reifenscheid, M., Blom, A. G., Wenz, A., Retting, T., ... Cornesse, C. (2020). Die mannheimer corona-studie: Schwerpunktbericht zu erwerbstätigkeit und kinderbetreuung. *Mannheimer Corona-Studie*, 1-21. Paimta iš https://www.uni-mannheim.de/media/Einrichtungen/gip/Corona_Studie/2020-04_05_Schwerpunktbericht_Erwerbstaetigkeit_und_Kinderbetreuung.pdf
74. Morelli, M., Cattelino, E., Baiocco, R., Trumello, C., Babore, A., Candelori, C., & Chirumbolo, A. (2020). Parents and children during the COVID-19 lockdown: The influence of parenting distress and parenting Self-Efficacy on children's emotional Well-Being. *Frontiers in Psychology*. doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.584645>
75. Parkinson, D. (2017). Investigating the increase in domestic violence post disaster: An Australina case study. *Jurnal pf Interpersonal Violence*, 1-30. doi: <https://doi.org/10.1177%2F0886260517696876>
76. Peterman, A., Potts, A., O'Donnel, M., Thompson, K., Shah, N., Oertlet-Prigione, S., & Gelder, N. (2020). Pandemic and violence against women and children. *Center of Global Development*, 1-43. Paimta iš <https://www.cgdev.org/sites/default/files/pandemics-and-vawg-april2.pdf>
77. Prime, H., Wade, M., & Browne, T. D. (2020). Risk and resilience in family Well-Being during the COVID-19 pandemic. *American Psychological Association*, 75(5), 631-643. doi: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/amp0000660>
78. Repšytė, G., Veitaitė, R. ir Gasienė, J. (2021). COVID-19 pandemijos įtaka vaikų psichinei sveikatai. Literatūros apžvalga. *Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Medicinos Akademija. Vaikų ligų skyrius, VŠĮ Jonavos ligoninė*, 9(3), 199-210.

79. Rogers, H., & Sabarwal, S. (2020). The COVID-19 pandemic: Shocks to education and policy responses. *World Bank Group*, 1-48. Paimta iš <http://www.itspa.edu.mx/wp-content/uploads/2020/09/covid1.pdf>
80. Roksam, I., Brianda, M. E., & Mikolajczak, M. (2018). A step forward in the conceptualization and measurement of parental burnout: The parental burnout assessment (PBA). *Frontiers in Psychology*, 9. doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00758>
81. Shahyad, S., & Mohammadi, M. T. (2020). Psychological impacts of Covid-19 outbreak on mental health status of society individuals: A narrative review. *Journal of Military Medicine*, 22(2), 184-192. doi: 10.30491/JMM.22.2.184
82. Skulmowski, A., & Ray, D. G. (2020). COVID-19 as an accelerator for digitalization at a German university: Establishing hybrid campuses in times of crisis. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2(3), 212-216. doi: <https://doi.org/10.1002/hbe2.201>
83. Song, Z., Wang, C., & Bergmann, L. (2020). China's prefectural digital divide: Spatial analysis and multivariate determinants of ICT diffusion. *International Journal of Information Management*, 52. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102072>
84. Spinelli, M., Lionetti, F., Pastore, M., & Fasolo, M. (2020). Parents' stress and children's psychological problems in families facing the COVID-19 outbreak in Italy. *Frontiers in Psychology*, 11, 1-7. doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01713>
85. Sprang, G., & Silman, M. (2013). Posttraumatic stress disorder in parents and youth after Health-Related disasters. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 7(1), 105-110. doi: 10.1017/dmp.2013.22
86. Srivastava, S. C., & Shainesh, G. (2015). Bridging the service divide through digitally enabled service innovations: Evidence from India healthcare service providers. *MIS Quarterly*, 39 (1), 245-268. Paimta iš <https://www.jstor.org/stable/26628349>
87. UNICEF, 2020. Averting a lost COVID generation: a six-point plan to respond, recover and reimagine a post-pandemic world for every child. Paimta iš <http://202.1.196.72/jspui/bitstream/123456789/8044/1/Averting%20a%20lost%20a%20six-point%20plan%20to%20respond%20and%20recover%20and%20reimagine%20a%20post-pandemic%20world%20for%20every%20child.PDF>
88. Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118-144. Paimta iš <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0963868717302196>

89. Vanderhout, S. M., Birken, C. S., Wong, P., Kelleher, S., Weir, S., & Maguire, J. L. (2020). Family perspectives of COVID-19 research. *Research Involvement and Engagement*, 6(69). doi: <http://doi.org/10.1186/s40900-020-00242-1>
90. Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., & Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395, 945-947. doi: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30547-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30547-X)
91. Wiederhold, B. K. (2020). Children's screen time during the COVID-19 pandemic: Boundaries and etiquette. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 23 (6), 359-360. doi: 10.1089/cyber.2020.29185.bkw
92. Winkelmann, L. & Winkelmann, R., (1998). Why are the unemployed so unhappy? Evidence from panel data. *University of Zurich. Zurich Open Repository and Article*, 65(257), 1-15.
93. Wildernger, L. K., McIntyre, L. L., Fiese, B. H., & Eckert, T. L. (2008). Children's daily routines during kindergarten transition. *Early Childhood Education Journal*, 67-74. doi: 10.1007/s10643-008-0255-2
94. World Health Organization, (2020). Mental health and psychosocial consideration during the COVID-19 outbreak. Paimta iš <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331490/WHO-2019-nCoV-MentalHealth-2020.1-eng.pdf>
95. Zhang, H. (2020). The influence of the ongoing COVID-19 pandemic on family violence in China. *Journal of Family Violence*. Paimta iš <https://link.springer.com/article/10.1007/s10896-020-00196-8>
96. Zoch, G., Bachmann, A., & Vicari, B. (2020). Who cares when care closes? Care-arrangements and parental working conditions during the COVID-19 pandemic in Germany. *European Societies in the Time of the Coronavirus Crisis*, 23(S1), S576-S588. doi: <https://doi.org/10.1080/14616696.2020.1832700>
97. Žukauskienė, R. (2007). *Raidos psichologija*. Leidykla „Margi raštai“, penktoji laida, 223 p.

PRIEDAI

1 priedas. Tyrimo klausimynas

Gerbiamas(-a) tyrimo dalyvi(-e),

Esu VU Edukacinės ir vaiko psichologijos magistratūros studentė Lina Kiesaitė ir atlieku pradinių klasių vaikų tėvų kasdienio gyvenimo patirčių COVID-19 pandemijos, nuotolinio mokymo ir darbo namuose aplinkybėmis tyrimą. Maloniai prašau Jus sutikti dalyvauti tyrime ir užpildyti šį klausimyną. Užtruksite apie 12 min.

Klausimynas yra anoniminis, Jums nereikės nurodyti savo asmens duomenų. Tyrimo metu surinkti duomenys bus laikomi saugiai ir prieinami tik šio tyrimo vykdytojui. Gauti duomenys bus analizuojami ir naudojami magistro darbe apibendrintai.

Jūsų dalyvavimas labai svarbus!

Paspaudus mygtuką PRADĖTI, Jūs sutinkate dalyvauti apklausoje.

Pradėti

Klausimynas

1. Jūsų lytis:

☐	Vyras
☐	Moteris

2. Jūsų amžius: (įrašykite)

3. Jūsų gyvenamoji vieta:

☐	Miestas
☐	Rajono centras
☐	Miestelis/kaimas
☐	Gyvenu ne Lietuvoje

4. Jūs gyvenate:

☐	Gyvenu su sutuoktiniu/partneriu(-e) ir vaiku(-ais)
☐	Gyvenu su vaiku(-ais)
☐	Kita (nurodykite)

5. Jūsų šeiminei padėtis:

☐	Vedęs / ištekėjusi
☐	Nevedęs / netekėjusi
☐	Gyvenu su partneriu(-e) nesusituokę
☐	Išsiskyres(-usi)
☐	Našlys(-ė)

6. Jūsų išsilavinimas:

	Pradinis
	Pagrindinis
	Vidurinis, profesinis
	Aukštesnysis, aukštasis neuniversitetinis
	Aukštasis universitetinis
	Kita (nurodykite)

7. Jūsų sutuoktinio(-ės) / partnerio(-ės) (jei turite) išsilavinimas:

	Pradinis
	Pagrindinis
	Vidurinis, profesinis
	Aukštesnysis, aukštasis neuniversitetinis
	Aukštasis universitetinis
	Kita (nurodykite)

8. Kiek vaikų auga Jūsų šeimoje: (įrašykite)

9. Jūsų šeimoje augančio(-ų) vaiko(-ų) amžius:

(pvz. jei šeimoje auga du vaikai, kurių amžius 7 metai ir 11 metų, įrašykite: 7,11)

10. Jūsų dabartinė veikla: (keli galimi atsakymai)

	Dirbu
	Esu bedarbis(-ė)
	Studijuoju/mokausi
	Esu gimdymo/vaiko priežiūros atostogose
	Esu pensijoje
	Gyvenu remiamas(-a) valstybės/iš pašalpų
	Kita (nurodykite)

11. Jūsų sutuoktinio(-ės) / partnerio(-ės) (jei turite) dabartinė veikla: (keli galimi atsakymai)

	Dirba
	Bedarbis(-ė)
	Studijuoja/mokosi
	Yra gimdymo/vaiko priežiūros atostogose
	Pensijoje
	Gyvena remiamas(-a) valstybės/iš pašalpų
	Kita (nurodykite)

12. Jūsų šeimoje vidutinės pajamos per mėnesį vienam asmeniui (*įrašykite*):

13. Įvertinkite savo finansinę padėtį:

	Labai bloga
	Bloga
	Daugiau bloga, negu gera
	Daugiau gera, negu bloga
	Gera
	Labai gera

14. Jūsų pajamos pandemijos metu:

	Labai pablogėjo
	Pablogėjo
	Nepakito
	Pagerėjo
	Labai pagerėjo

15. Kaip pagerėjo/pablogėjo Jūsų šeimos santykiai COVID-19 pandemijos metu:

	Labai pablogėjo	Pablogėjo	Nepakito	Pagerėjo	Labai pagerėjo
Santykiai su sutuoktiniu(-e) / partneriu(-e)					
Santykiai su vaiku(-ais)					
Santykiai su kitais šeimos nariais (pvz. tėvais, broliais, sesėmis ir pan.)					

16. Darbas ir vaiko(-ų) nuotolinis mokymasis COVID-19 pandemijos metu.

Ar Jums teko derinti darbo grafiką prie vaiko(-ų) nuotolinio mokymosi?

Taip Ne

17. Ar Jūsų sutuoktiniui(-ei) / partneriui(-ei) (jei turite) teko derinti darbo grafiką prie vaiko(-ų) nuotolinio mokymosi? (pasirenkamas klausimas)

Taip Ne

18. COVID-19 pandemijos metu Jūs dirbate(-ote):

	Nuotoliniu būdu – iš namų
	Darbo vietoje – ne iš namų
	Dalis nuotolinio - iš namų, dalis darbo vietoje - ne iš namų
	Nedirbau
	Kita (įrašykite)

19. COVID-19 pandemijos metu Jūsų sutuoktinis(-ė) / partneris(-ė) (jei turite) dirbo(-a):

(pasirenkamas klausimas)

	Nuotoliniu būdu – iš namų
	Darbo vietoje – ne iš namų
	Dalis nuotolinio - iš namų, dalis darbo vietoje - ne iš namų
	Nedirbo
	Kita (įrašykite)

20. Darbas ir vaiko(-ų) nuotolinis mokymasis COVID-19 pandemijos metu.

Įvertinkite, kiek sutinkate su žemiau pateiktais teiginiais:

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Daugiau nesutinku negu sutinku	Daugiau sutinku, negu nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Man darbas iš namų ir vaikų nuotolinis mokymasis, tai puiki galimybė visiems šeimos nariams būti kartu.						
Mano darbas ir vaiko(-ų) nuotolinis mokymasis nesuderinami dalykai.						
Mano darbo kokybė nukenčia, nes reikia skirti laiko vaikui(-ams), kurie mokosi nuotoliniu būdu.						
Ateityje, jei tik būtų galimybė, norėčiau dirbi ir prižiūrėti vaikus besimokančius nuotoliniu būdu.						
Darbas ir nuotolinis vaikų mokymasis kartu, mane labai vargina.						
Dirbant, vaikų nuotolinis mokymasis, man kelia papildomą stresą ir įtampą.						

21. Nuotolinis vaikų mokymasis.

Kaip Jūs vertinate savo vaiko(-ų) mokymąsi nuotoliniu būdu.

Įvertinkite, kiek sutinkate su šiais teiginiais:

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Daugiau nesutinku negu sutinku	Daugiau sutinku, negu nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Mano vaikui(-ams) patinka mokytis nuotoliniu būdu.						
Mano vaikas(-ai) nuotolinio mokymosi pagalba įgijo daugiau savarankiškumo.						
Mano vaikas(-ai) nuotolinio mokymosi pagalba įgijo daugiau organizuotumo.						

Mano vaiką(-us) reikia kontroliuoti, nuotolinių pamokų metu.						
Mano vaikui(-ams) nuotolinio mokymosi metu, sunku fiziškai išsėdėti prie kompiuterio.						
Mano vaikui(-ams) trūksta savikontrolės.						
Mano vaikui(-ams) sunku išlaikyti dėmesį, mokantis nuotoliu būdu.						
Mano vaiko(-ų) motyvacija mokytis padidėjo.						
Mano vaikui(-ams) trūksta gyvo kontakto su mokytoja.						
Mano vaikui(-ams) trūksta gyvo kontakto su klasės draugais.						
Mano vaikas(-ai) nori grįžti mokintis į mokyklą.						

22. Vaiko(-ų) priežiūra, nuotolinio mokymosi metu:

	Niekada	Labai retai	Kartais	Labai dažnai	Visada
Aš esu šalia vaiko(-ų).					
Mano sutuoktinis(-ė) / partneris(-ė) būna šalia vaiko(-ų).					
Aš ateinu pažiūrėti kaip sekasi vaikui(-ams).					
Man tenka kontroliuoti vaiką(-us).					
Aš padedu vaikui(-ams), jei ko nesupranta.					
Mano vaikas(-ai) savarankiškai jungiasi ir mokosi, aš tame nedalyvauju.					

23. Kaip vertinate savo sutuoktinio(-ės) / partnerio(-ės) įsitraukimą į vaiko(-ų) ugdymą iki COVID-19 pandemijos.

(pasirenkamas klausimas)

Visiškai neįsitraukęs(-usi)

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

 Visiškai įsitraukęs(-usi)

24. Kaip vertinate savo sutuoktinio(-ės) / partnerio(-ės) įsitraukimą į vaiko(-ų) ugdymą COVID-19 pandemijos metu.

(pasirenkamas klausimas)

Visiškai neįsitraukęs(-usi)

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

 Visiškai įsitraukęs(-usi)

25. Pagalbos, dėl nuotolinio vaiko(-ų) mokymosi kreipėtės į: (keli galimi atsakymai)

Mokyklą
Vaikų psichologą (pvz. dėl pagalbos susitvarkyti su vaiko(-ų) elgesiu)
Nuotolinio mokymo savanorių pagalbos centrą „Padėsim prisijungti“
Niekur nesikreipiau
Kita (įrašykite)

26. Kaip vertinate COVID-19 pandemijos laikotarpį, kurį praleidote kartu su vaiku(-ais) namuose. Ar buvo ap sunkinta Jūsų kasdienybė?

☐	Visai neapsunkinta
☐	Šiek tiek apsunkinta
☐	Labai apsunkinta
☐	Ypač apsunkinta

27. Mūsų gyvenimas yra daugiaplanis. Vienose srityse mums sekasi geriau ar jaučiamės geriau, kitos sritys atrodo ne tokios sėkmingos. Balais įvertinkite pasitenkinimą skirtingomis savo gyvenimo sritimis: 0 – visiškai nepatenkintas, 10 – visiškai patenkintas.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Buitinėmis sąlygomis											
Finansine padėtimi											
Darbu											
Mokymusi, studijomis											
Šeima											
Gyvenimo kasdienybė											
Savimi kaip asmenybe											
Savo padėtimi visuomenėje											
Tarpasmeniniais santykiais											
Savo fizine sveikata											
Savo dvasine savijauta											
Savo laisvalaikiu											
Tuo, kuo esu vyras / moteris											
Savo gyvenimu praeityje											
Savo gyvenimu dabartyje											
Savo ateities perspektyvomis											
Savo gyvenimu apskritai											

28. Ar patyrėte toliau išvardintus požymius COVID-19 pandemijos eigoje:

	Niekada	Labai retai	Kartais	Labai dažnai	Visada
Konkrečią baimę (dėl savo artimųjų, darbo, pajamų praradimo ir pan.)					
Stresą					
Nerimą					
Depresiją					
Miego sutrikimus					
Nuolatinio nuovargio jausmą					
Nuobodulio jausmą					
Perdegimą darbe					
Perdegimą šeimos rūpesčiuose					
Pyktį, agresiją					
Teigiamus išgyvenimus					

29. Kokios pagalbos Jums labiausiai trūko COVID-19 pandemijos metu? *(Irašykite)*
(pasirenkamas klausimas)

Labai dėkoju Jums už atsakymus!

Būčiau labai dėkinga, jei šiuo klausimynu pasidalintumėte ir su kitais tėveliais. Jei kiltų klausimų, prašom rašyti: lina.kiesaitė@fsf.stud.vu.lt

Jeigu pageidaujate gauti informaciją apie tyrimą, jo rezultatus, prašome nurodyti el. paštą, kuriuo galėčiau su Jumis susisiekti: